

BLOKOVÝ GRANT

Podpora environmentálnych mimovládnych organizácií pre trvalo udržateľný rozvoj

Block Grant Toward Sustainable Development
through Support of Environmental NGOs in Slovakia

Blokový grant Podpora environmentálnych mimovládnych organizácií pre trvalo udržateľný rozvoj

Nórsko, Island a Lichtenštajnsko poskytli počas rokov 2004-2009 1,23 miliardy EUR pre dvanásť nových členských krajín EÚ, Grécko, Portugalsko a Španielsko. Pre Slovenskú republiku bola z tejto sumy vyčlenená suma 67 mil.

EUR. Podpora bola určená na projekty, ktoré prispievajú k zníženiu sociálnych a ekonomických rozdielov v rámci Európskeho hospodárskeho spoločenstva (EHS). Spolu bolo podporených 1250 jednotlivých projektov a programov realizovaných verejnými inštitúciami, výskumnými a akademickými organizáciami, mimovládnyimi organizáciami a firmami. Podiel príspevku Nórska na celkovej finančnej čiastke je 97%.

Prostredníctvom finančnej pomoci prispeli donorské štáty nielen ku konkrétnym výstupom jednotlivých projektov, ale aj k šíreniu hodnôt, ktoré sú pre ne dôležité – solidarita, využívanie príležitostí a spolupráca. Dôležitý bol pri tom dôraz darcov na transparentnosť a efektívnosť vynakladania finančných prostriedkov.

Blokový grant EMVO-TUR bol na Slovensku súčasťou Fondu pre mimovládne organizácie, ktorý okrem životného prostredia pokrýval aj sociálnu a ľudsko-právnu oblasť. Pre tieto oblasti boli sprostredkovateľmi Nadácia Socia a Nadácia otvorenej spoločnosti.

V Slovenských podmienkach, kde pre environmentálne mimovládne organizácie prakticky neexistujú iné zmysluplné zdroje, predstavoval Blokový grant EMVO-TUR ich zásadnú a strategickú podporu.

Zároveň Nadácii Ekopolis aj realizátorom projektov priniesol výzvu vysokej administratívnej náročnosti, ktorá v mnohých prípadoch siahala na hranice ich reálnych možností. Aj v týchto podmienkach sa realizátori projektov dopracovali k reálnym a cenným výsledkom, ktoré autenticky prispeli do mozaiky diania v ochrane životného prostredia v krajine. Viaceré z týchto výsledkov presiahnu obdobie samotnej realizácie programu a nielen z časového hľadiska predstavujú ostrovčeky pozitívnej zmeny, na ktorých bude možné stavať ďalej.

Blokový grant bol zameraný na zvyšovanie účasti mimovládnych organizácií na správe vecí verejných, realizáciu kvalitných a inovatívnych návrhov na riešenie environmentálnych problémov a tiež na vytváranie funkčných partnerstiev s organizáciami z iných sektorov.

V rámci troch výziev v rokoch 2008 až 2009 Nadácia Ekopolis podporila 34 projektov celkovou sumou vyše 2,379 milióna EUR v oblastiach podpory:

- **Ochrana životného prostredia**
  - » znížovanie straty biodiverzity a ochrana prírodných biotopov
  - » zvyšovanie kvality ovzdušia a znížovanie produkcie skleníkových plynov v SR
  - » zlepšovanie stavu odpadového hospodárstva na miestnej úrovni
  - » zlepšovanie a rozvoj infraštruktúry v oblasti ochrany vôd a vodného hospodárstva
- **Trvalo udržateľná energetika**
- **Potravinová bezpečnosť**
- **Environmentálna výchova**

Mimovládne organizácie realizovali svoje projekty od mája 2008 do decembra 2010. Jednotlivé projekty boli realizované v trvaní do 24 mesiacov a podporené boli sumou v rozpätí 30 tisíc až 107 tisíc EUR. Najviac, 19 projektov, nadácia podporila v oblasti Ochrana životného prostredia, v rámci ktorej rozdelila spolu takmer 1,5 milióna EUR. Vo zvyšných troch oblastiach podpory bolo realizovaných po 5 projektov.

Táto publikácia prináša základné údaje o jednotlivých projektoch mimovládnych organizácií, aktivitách, ktoré uskutočnili a výsledkoch, ktoré dosiahli. Zaujímavosť o detailnejšie informácie môžu využiť aj internetové stránky organizácií, v niektorých prípadoch tiež internetové stránky, ktoré vznikli v rámci samotných projektov alebo kontaktovať priamo realizátorov projektov.

Publikácia je tiež poďakovaním všetkým partnerom, ktorí sa na realizácii Blokového grantu podieľali. Osobitné poďakovanie za priazeň a podporu je venované veľvyslankyniam Nórskeho kráľovstva, ktoré pôsobili na Slovensku počas realizácie Blokového grantu, pani Brit Løvseth a pani Trine Skymoene.

www.eeagrants.org
www.eeagrants.sk

Block Grant Toward Sustainable Development through Support of Environmental NGOs in Slovakia

Norway, Iceland and Liechtenstein contributed in the period 2004-2009 € 1.23 billion for the 12 new EU member states, Greece, Portugal and Spain to the reduction of social and economic disparities within the European Economic Area (EEA). In this period, support was awarded to 1,250 individual projects, programmes and funds run by central and local governments, research and academic institutions, non-governmental organisations and businesses. Norway provided around 97 % of the total funding.

Through the provision of the financial support the donor countries contributed not only to concrete material results of individual projects, but also to promotion of values that are important to them – solidarity, opportunity and cooperation. For the beneficiary countries it was important to respect the emphasis of donors on transparency and efficiency of use of the provided finances.

The Block Grant Toward Sustainable Development through Support of Environmental NGOs in Slovakia has been part of the NGO Fund, which along the environment involved the areas of social services and human rights secured by intermediaries the Socia Foundation and the Open Society Foundation.

In Slovakia, where the other resources for environmental NGOs are extremely limited, the Block Grant has provided a resource of crucial and strategic importance.

Thus, the Block Grant brought the opportunity to support NGOs in such an extent and thematic set-up, which has been lacking for a long period in the country. On the other hand, it has burdened both the intermediaries and the grantees with administrative demands, which at times tried their capacities to the possible limits. Even dealing with this load, the grantees accomplished a number of real and valuable outcomes authentically contributing to the mosaic of protection of the environment in Slovakia. Many of these outcomes will exceed the realisation period of the Block Grant. Bringing a positive change, they will very likely become a basis for related activities in the future.

The Block Grant was strategically aimed at increasing the capacity of environmental NGOs to effectively participate in public discussions, propose and implement innovative solutions to environmental issues

and their solving as well as creating functional partnerships with organizations from other sectors. In three calls for proposals (2008 – 2009), the Ekopolis Foundation supported 34 projects with the total sum of 2.379 million EUR in these areas of support:

- **Protection of the environment**

- » Decreasing the loss of Biodiversity and Preservation of Natural Biotopes
- » Improvement of Air Quality and Decreasing of Greenhouse Gases in Slovakia
- » Improvement of Waste Management at the Municipal Level
- » Improvement and Development of Infrastructure for Water Protection and Water Management

- **Support of Energy Efficiency and use of Renewable Energy Sources**

- **Support of Food Safety**

- **Environmental Education**

NGOs realised their projects from May 2008 to December 2010, with project realisation period of 24 months at most. Individual grants reached from approximately 30 thousand EUR to 107 thousand EUR. The highest number of project was supported in Protection of the Environment, where almost 1.5 million EUR was allocated. The NGOs also realised 5 projects in each of the remaining areas of support.

This publication brings basic facts on individual projects of NGOs, activities, they realised and outcomes the NGOs achieved. If you are interested to learn more, you are welcome to visit NGO web pages, eventually also project homepages that were created in some cases, or directly contact the grantees.

The publication is also an acknowledgement to all the partners and involved institutions that contributed to the implementation of the Block Grant. The special credit for their ongoing support goes to ambassadors of the Norwegian Kingdom to Slovakia during the Block Grant implementation – H. E. Ms. Brit Løvseth and H. E. Ms. Trine Skymoene.

www.eeagrants.org

www.eeagrants.sk

Don't Separate Yourself! Separate Waste with Us

End-recipient: Tatry Civic Association
Address: KEMI 627/5, 031 04 Liptovský Mikuláš
Web pages: -

Grant: 46,030 EUR
Realisation period: May 2008 – March 2010

Aim: make a contribution to optimization of the waste management system of the city of Liptovský Mikuláš and the neighbour municipalities involved in the separated waste collection system, as well as increasing the measure of communal waste separation

Activities and outcomes:

- waste separation schemes introduced at 36 schools in the Liptovský Mikuláš region – students and staff can recycle their waste. The schools received almost 500 waste separation containers designed for indoor use
- analysis of the waste separation system in the Liptovský Mikuláš town and its improvement: Since the beginning of the project, the total amount of main commodities in the operation area of a local waste separation enterprise increased by almost 30 %
- realisation of two motivational competitions for schools: Tetra-pack League (collection of several-layer combined packaging), "All that Glitters" (collection of packaging containing aluminium) as well as a broader aimed competition "Don't Separate Yourself! Separate Waste with Us"
- preparation and distribution of a number of informational materials; for example a series of 10 thematic leaflets on waste separation system, Collection of Math Exercises on Waste Separation and Recycling, and 20 spots for a regional TV. Leaflets, articles and other materials are published at the portal of the Liptovský Mikuláš portal www.mikulas.sk in a section: Don't Separate Yourself! Separate Waste with Us
- monitoring illegal dump-sites at an area of 32 counties. The NGO, in co-operation with relevant offices, succeeded to clean up many of the dump-sites
- assistance to more than 8,600 participants, mostly students, at 237 events. The NGO often used modern forms of environmental education

Neseparujte sa! Separujte s nami

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Občianske združenie Tatry

KEMI 627/5, 031 04 Liptovský Mikuláš

-

46 030 EUR

máj 2008 – marec 2010

Cieľ podprojektu: skvalitnenie systému odpadového hospodárstva v Liptovskom Mikuláši a v okolitých obciach, ktoré uskutočňujú separovaný zber odpadov a zvýšenie miery separácie komunálnych odpadov.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- zavedenie triedeného zberu odpadov na 36 školách v Liptovskom Mikuláši a okolí, ktorým odovzdali takmer 500 kusov zberných nádob určených pre využitie v interiéri
- príprava analýzy separovaného zberu v Liptovskom Mikuláši a na jej základe navrhnutá optimalizácia systému, ktorý bol následne vylepšený. Od začiatku realizácie projektu sa zvýšilo množstvo vyzbieraných hlavných sledovaných komodít v zberovej oblasti Verejnoprospěšných služieb Liptovský Mikuláš takmer o 30 %
- uskutočnenie dvoch ročníkov motivačných súťaží pre školy: tzv. Tetrapakovej ligy (zber viacvrstvových kombinovaných obalov), súťaže Všetko čo sa blyští (zber obalov s obsahom hliníka), ako aj širšie zameranej súťaže Neseparujte sa! Separujte s nami
- príprava a distribúcia množstva informačných materiálov, napríklad série 10 druhov tematických letákov k triedenému zberu odpadov, Zbierky úloh z matematiky na tému odpadov a ich recyklácie, či 20 krátkych televíznych spotov pre regionálnu TV. Letáky a ďalšie informačné materiály a články sú zverejnené na webových stránkach mesta Liptovský Mikuláš www.mikulas.sk v časti Neseparujte sa! Separujte s nami
- monitorovanie krajiny ohľadom výskytu nelegálnych skládok odpadu spolu na území 32 okresov Slovenska. Častým výsledkom aktivity bolo odstránenie skládok v spolupráci s príslušnými úradmi
- spolu sprevádzali viac než 8 600 účastníkov, najmä študentov, na 237 podujatiach. OZ Tatry pri vzdelávaní využívali moderné metódy environmentálnej výchovy

Alternative Solutions for Watershed Protection and Revitalisation

End-recipient: SOSNA Civic Association
Address: Zvonárska 12, 040 01, Košice
Web pages: www.sosna.sk

Grant: 104,459 EUR
Realisation period: May 2008 – May 2010

Aim: to increase interest and knowledge area of the target groups in the middle part of the Hornád watershed in environmental protection

Activities and outcomes:

- the Eco-center at the Družstevná nad Hornádom village reconstruction. Environmentally friendly materials and procedures were used when possible and reconstruction works were often tied with practical workshops for the public
- cooperation at the revitalisation of a part of the Old Hornád river arm at the Trstené pri Hornáde village: the NGO cleaned revitalised river arm banks and planted 100 trees, including 50 pieces of an original oak species. Monitoring of the area after realisation of measures, the area was announced as “Area Protected by School” and a series of informational boards along the educational trail were installed
- the Hrubecšský creek waste cleaning and supporting its banks by planting 100 willow trees. The locality „Jakubova lúčka“ was announced as “Area Protected by School” and 4 boards were placed at the entrance to the area
- expert assistance at municipal compost-site building at the Družstevná pri Hornáde village. Suggesting of a system of regular collection of biologically degradable waste and building a model compost-site at the Eco-center yard
- monitoring illegal dump-sites in cooperation with so called River Guards established at local elementary schools. Activities leading to removal of illegal waste in cooperation with relevant offices as well as activities leading to prevention from new illegal dump-sites building
- taking active part in public participation at decision-making at the national level: mainly submitting annotations to the following documents: Preliminary Overview of Significant Water Management Issues and Proposal of Watershed Management Plans in Slovakia

Alternatívne riešenia pre ochranu a oživenie povodia

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Občianske združenie SOSNA

Zvonárska 12, 040 01, Košice

www.sosna.sk

104 459 EUR

máj 2008 – máj 2010

Cieľ podprojektu: zvýšiť záujem, informovanosť a zainteresovanosť cieľových skupín v strednej časti povodia Hornádu na ochrane vôd a životného prostredia.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- rekonštrukcia terénneho environmentálneho centra v Družstevnej nad Hornádom. Využívanie environmentálne vhodných postupov a materiálov v čo najvyššej miere a spojenie rekonštrukcie s prakticky zameranými kurzami pre verejnosť
- spolupráca na revitalizácii časti ramena „Starý Hornád“ pri Trstenom pri Hornáde: čistenie a úprava brehov revitalizovaného mŕtveho ramena a vysadenie 100 ks drevín, vrátane 50 pôvodných dubov letných. Monitoring územia po realizovaných zmenách, vyhlásenie „Školou chráneného územia“ a umiestnenie série informačných panelov pri vybudovanom náučnom chodníku
- vyčistenie brehov Hrubčeského potoka od odpadu a v rámci spevňovania brehov vysadenie 100 vrb vo vytipovaných častiach toku. Lokalita „Jakubova lúčka“ pri Hrubčeskom potoku bola vyhlásená za „Školou chránené územie“. Pri vstupe na územie boli osadené 4 náučné panely
- odborná pomoc pri zriaďovaní obecného kompostoviska v obci Družstevná pri Hornáde a návrh systému pre pravidelný zber biologicky rozložiteľného odpadu, zriadenie demonštračného kompostoviska v areáli terénneho centra
- monitoring výskytu čiernych skládok v oblasti, v spolupráci s dobrovoľníkmi tzv. Riečnymi hliadkami, ktoré SOSNA vytvára pri základných školách. Práca na odstraňovaní čiernych skládok zasielaním podaní príslušným úradom a prevencia vzniku čiernych skládok
- verejné pripomienkovanie dokumentov na národnej úrovni, osobitne: Predbežného prehľadu významných vodohospodárskych problémov a Návrhu plánov manažmentu povodí SR; pripomienky OZ Sosna boli do Návrhu plánov manažmentu povodí SR zapracované
- vzdelávanie miestnych žiakov a študentov v oblasti environmentálnej výchovy, vrátane aktivít v teréne, najmä prostredníctvom Riečnych hliadok

Protection of Biodiversity in NATURA 2000 Areas Using Implementantion of EU Directives

End-recipient: Slovak Ornithological Society / BirdLife Slovakia
Address: Mlynské nivy 41, 821 09 Bratislava 2
Web pages: www.vtaky.sk

Grant: 69,373 EUR
Realisation period: May 2008 – April 2010

Aim: ensuring a proper implementation of the EU „Bird“ and „Habitat“ directives in relation to protection of Natura 2000 sites and solving eventual violations of the directives at the national and European level

Activities and outcomes:

- active participation at the adjustment of the legislation of the Slovak Republic with the EU „Bird“ and „Habitat“ directives: in the new Act on Nature and Landscape Protection and novelising of the Act on Environmental Impact Assessment. The NGO took active participation as well in the legislation process on the Act on Hunting and the High Tatras National Park zonation
- enforcement of legal protection of so-far undeclared bird protected areas (BPA) and selected BPAs. As well thanks to the project activities, 5 new BPAs were declared, although their protection was not ensured at the sufficient level
- solving of cases of violation of the EU directives at the national level, such as: pesticides use by plane, roads building in the BPA Nízke Tatry, legislation on hunting being in disagreement with the EU directives etc. The intention to build a bike-trail across the Sysľovské polia Bird Protected Area was banned and solved in an alternative way. The woodcock hunting at spring was not permitted. Birdlife Slovakia as well, in cooperation with other NGOs, contributed to preparation of materials on influence of highways building on Natura 2000 sites
- realisation of 10 excursions to BPAs for land owners and users as well as 12 excursions for the public
- intermediation of information on possibilities of financing from the Rural Development Programme (2007 – 2013) in relation to BPAs to almost 1,000 land owners or users

Ochrana biodiverzity v územiach NATURA 2000 prostredníctvom implementácie smerníc EÚ

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko

Mlynské nivy 41, 821 09 Bratislava 2

www.vtaky.sk

69 373 EUR

máj 2008 – apríl 2010

Cieľ podprojektu: dosiahnutie úplného prenosu a implementácie smerníc EÚ o ochrane vtákov a biotopov pri ochrane území sústavy Natura 2000 a riešenie prípadných nedostatkov na národnej a európskej úrovni.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- presadzovanie zapracovania ustanovení zabezpečujúcich zosúladenie legislatívy SR so smernicami EÚ o ochrane vtákov a biotopov v novom zákone o ochrane prírody a krajiny a novelizácie zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie. Aktívne sa zúčastnili aj legislatívneho procesu tvorby zákona o poľovníctve a zonácie TANAPu
- aktivity na presadenie právnej ochrany zatiaľ nevyhlásených chránených vtáčích území (CHVÚ) a vybraných CHVÚ. Aj vďaka úsiliu Slovenskej ornitologickej spoločnosti bolo vyhlásených ďalších 5 CHVÚ, avšak podmienky na ich ochranu sú zatiaľ nedostatočné
- riešenie prípadov porušenia smerníc EÚ na národnej úrovni: v prípade leteckej aplikácie pesticídov, budovania ciest v CHVÚ Nízke Tatry, poľovníckej legislatívy, ktorá je v nesúlade so smernicami EÚ a pod. Zámer vybudovať cyklotrasu cez CHVÚ Sysľovské polia bol vyriešený alternatívne. Úspechom je tiež, že povolenie na jarný lov slúk nebolo vydané. V spolupráci s ďalšími MVO pripravili podklady k vplyvu diaľnic na územia NATURA 2000
- uskutočnenie 10 exkurzií do CHVÚ pre vlastníkov pozemkov a 12 exkurzií pre verejnosť
- sprostredkovanie informácií 920 záujemcom z radov užívateľov a vlastníkov pozemkov o možnostiach využitia Programu rozvoja vidieka (2007 – 2013) vo vzťahu k CHVÚ

Management of Forests Valuable from Nature Protection Point of View

End-recipient: A-project
Address: Moyzesova 196, 033 01 Liptovský Hrádok
Web pages: www.aprojekt.sk

Grant: 81,568 EUR
Realisation period: May 2008 – March 2010

Aim: to create conditions for protection of biodiversity through appropriate management of forests valuable from nature protection of view. A-project thus plans to make a contribution to conservation of biodiversity and protection of the most valuable forest biotopes, as well as to support appropriate management of forests involved in the Natura 2000 network.

Activities and outcomes:

- preparation and publishing of the Manual for Identification and Management of High Conservation Value Forests. The manual was prepared in cooperation with nature protection and forest research experts with owners and users of forest properties. The manual was open to the public for comments and published at www.lvoh.aprojekt.sk
- testing of newly-created methodology in 3 pilot areas: the forests of the town of Poprad, Land and Forest Association Bôrka and the Forests of the Slovak Republic – Nemšová enterprise. In these areas, A-project identified forests of high conservation value and proposed their management and monitoring. The selected areas differ from each other by natural conditions, size, as well as type of ownership (local municipality, private and state service)
- the project outcomes were presented on the project web-pages and 3 seminars for expert and broad public, where discussion was encouraged. At the last of them in March 2010, a final version of the manual was introduced, together with results of the methodology testing in the 3 pilot areas
- project outcomes were involved in a research project of the National Forest Center in Zvolen: Research, Classification and Use of Forest Functions in the Countryside. The aim of this project is to change the way our society perceives and values forest functions with the special focus on ecological and social functions of the forests consciously or spontaneously used by the society

Manažment lesov s vysokou ochranárskou hodnotou

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

A-projekt n. o.

Moyzesova 196, 033 01 Liptovský Hrádok

www.aprojekt.sk

81 568 EUR

máj 2008 – marec 2010

Cieľ podprojektu: vytvorí podmienky pre zachovanie biodiverzity vhodnou starostlivosťou o lesy s vysokou ochranárskou hodnotou. Realizácia projektu prispeje k zachovaniu biodiverzity a zabezpečeniu ochrany najcennejších lesných biotopov a zároveň podporí vhodné obhospodarovanie lesov zahrnutých do siete NATURA 2000.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- príprava a publikovanie Príručky pre identifikáciu, obhospodarovanie a manažment lesov s veľkým spoločenským významom. Na jej príprave sa v rovnomernom zastúpení podieľali pracovníci z oblasti ochrany prírody, lesníckeho výskumu, ako aj vlastníci a užívatelia lesných pozemkov. Príručka bola po verejnom pripomienkovaní zverejnená na www.lvoh.aprojekt.sk
- testovanie metodiky v troch pilotných územiach: Mestské lesy Poprad, Pozemkové a urbárske spoločenstvo Bôrka a v OZ Nemšová. V územiach identifikovali lesy s vysokou spoločenskou hodnotou a navrhli ich manažment a monitoring. Vybrané územia sa odlišovali nielen prírodnými podmienkami a veľkosťou, ale aj odlišným typom vlastníctva: miestna samospráva, súkromné vlastníctvo a štátna správa.
- výsledky projektu prezentovali, okrem projektových webových stránok, aj prostredníctvom troch seminárov určených pre odbornú a laickú verejnosť, v rámci ktorých vytvorili priestor pre diskusiu. Na poslednom z nich, v marci 2010 v Banskej Bystrici, predstavili finálnu verziu príručky, ako aj výsledky jej testovania v pilotných územiach
- výstupy projektu boli zahrnuté do výskumného programu Národného lesníckeho centra vo Zvolene v rámci úlohy: „Výskum, klasifikácia a uplatňovanie funkcií lesa v krajine“. Zmyslom tejto výskumnej úlohy je zmeniť pohľad spoločnosti na funkcie lesov a ich hodnotu, so špeciálnym dôrazom na ekologické a sociálne funkcie lesov, ktoré plnia a spoločnosť ich vedome či spontánne využíva

Slovak Climate Coalition

End-recipient: For Mother Earth Slovakia
Address: Radlinského 39, 811 07 Bratislava
Web pages: www.zmz.sk

Grant: 67 160 EUR
Realisation period: June 2008 – April 2010

Aim: contribute to decreasing or eventually not increasing of greenhouse gases emissions in Slovakia

Activities and outcomes:

- establishment of the Slovak Climate Coalition with 7 NGO members
- active participation at the decision-making in relation to the Act on Support of Renewables, including coordination of public participation
- active participation at the decision-making of the European Union document EU Climate and Energy Package
- active participation at the 14th and 15th UN international conference on climate change Conference of the Parties in Poznan (COP 14, 2008) and Copenhagen (COP 15, 2009)
- realisation of a number of activities aimed to inform the public. Among the most significant were: media work, lectures (especially for students at grammar schools), public discussions, street information campaigns etc.
- preparation and dissemination of 3 thematic publications: *CO₂ – Climate Change, Renewable Sources of Energy – Music of the Future, or Real and Necessary Alternative?* and *Energy Savings* as well as other printed informational materials
- preparation and promotion of web portals on climate change and global warming www.klimatickezmenny.sk, energy saving www.usporenynergii.sk and renewable sources of energy www.alternativy.sk.
- holding a conference in Bratislava on Climate Change – towards Copenhagen – in November 2009. 110 participants attended this well organised event, including several international guests

Slovenská klimatická koalícia

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Za Matku Zem

Radlinského 39, 811 07 Bratislava

www.zmz.sk

67 160 EUR

jún 2008 – apríl 2010

Cieľ podprojektu: prispieť k zníženiu (resp. nezvyšovaniu) emisií skleníkových plynov na Slovensku.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- založenie tzv. Slovenskej klimatickej koalície so 7 členmi z radov mimovládnych organizácií
- aktívne pripomienkovanie a koordinácia účasti verejnosti na pripomienkovaní zákona o podpore obnoviteľných zdrojov energie
- pripomienkovanie dokumentu Klimatický a energetický balík EÚ (EU Climate and Energy Package)
- aktívna účasť na 14. a 15. medzinárodnej konferencii OSN o klimatických zmenách Conference of the Parties v Poznani (COP 14, 2008) a Kodani (COP 15, 2009)
- uskutočnenie množstva aktivít s cieľom informovať verejnosť. Medzi najrozsiahlejšie z nich patrila práca s médiami, organizovanie prednášok – najmä na gymnáziách, verejných diskusií, či pouličných informačných stánkov a pod.
- príprava a distribúcia troch tematických publikácií: *CO₂ – Klimatické zmeny*, *Obnoviteľné zdroje energie – hudba budúcnosti*, alebo *reálna a potrebná alternatíva?* a Úspory energií, ako aj ďalších tlačných informačných materiálov
- príprava a propagácia webových stránok o klimatických zmenách a globálnom otepľovaní www.klimatickezmeny.sk, úsporách energie www.usporyenergii.sk a obnoviteľných zdrojoch energie www.alternativy.sk.
- v novembri 2009 v Bratislave usporiadali konferenciu Klimatické zmeny – na ceste ku Kodani, na ktorej zaregistrovali 110 účastníkov, vrátane niekoľkých zahraničných hostí

Organic Food to Schools

End-recipient: Center of Environmental Activities
Address: Mierové námestie 29, 911 01 Trenčín
Web pages: www.cea.sk

Grant: 39,410 EUR
Realisation period: July 2008 – June 2010

Aim: elimination of barriers to procurement of organic food by school cafeterias and promotion of ecological agriculture as a theme to school curriculum for elementary and high schools.

Activities and outcomes:

- preparation and publishing web pages offering an option to contact producers of organic food and schools interested to use organic food: www.biodoskol.sk
- realisation and publishing of a survey focused on the interest of schools to use organic food, as well as interest of parents on using organic food at school cafeterias
- in cooperation with experts, elaboration of a methodology of preparation and approval of recipes for school cafeterias
- preparation of methodical materials in order to involve the themes of organic agriculture and food safety to environmental education at schools and publishing a 10 Step methodology of a School Towards BIO
- providing support to selected eco-schools in realisation of green public procurement as their priority theme
- realisation of more than 200 thematic educational programmes for schools
- dissemination of information on the project and organic food at events for farmers and organic food producers, at schools, as well as among broad public: participation at the Biosummit 2009 conference, Bio-food Product of 2009 Consumer Contest, food tasting and public awareness raising activities at Biostyle 2009 exhibition, BIO-NEBIO exhibition tour at schools and various public events etc.

Biopotraviny do škôl

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Centrum environmentálnych aktivít

Mierové námestie 29, 911 01 Trenčín

www.cea.sk

39 410 EUR

júl 2008 – jún 2010

Cieľ podprojektu: odstránenie bariér pri obstarávaní bioproduktov a biopotravín školskými jedálňami a implementácia tematiky ekologického poľnohospodárstva a potravinovej bezpečnosti do vyučovania na základných a stredných školách.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- príprava a aktualizovanie webových stránok s možnosťou kontaktovať pesovateľov biopotravín a školy, ktoré majú záujem biopotraviny používať: www.biodoskol.sk
- uskutočnenie a zverejnenie výsledkov prieskumu v oblasti záujmu škôl využívať biopotraviny, ako aj názorov rodičov na varenie jedál z biopotravín v školských jedálňach
- vypracovanie metodiky na tvorbu a schvaľovanie receptúr v školských jedálňach v spolupráci s odborníkmi
- vytvorenie metodických podkladov pre rozšírenie prierezovej témy Environmentálna výchova o témy ekologického poľnohospodárstva a potravinovej bezpečnosti, zverejnenie metodiky 10 krokov školy k BIO
- podpora vybraných Zelených škôl pri realizácii témy „zeleného“ verejného obstarávania ako ich prioritnej témy
- uskutočnenie vyše 200 tematických vzdelávacích programov pre školy
- šírenie informácií o projekte a téme biopotravín na podujatiach pre farmárov a výrobcov biopotravín, v školskom prostredí, ako aj medzi najširšou verejnosťou, napr.: účasť na konferencii Biosummit 2009, spotrebiteľská anketa Biopotravina roka 2009, ochutnávky a osvetové aktivity na výstave Bioštyl 2009, turné výstavy BIO-NEBIO na školách, ale tiež pri príležitosti verejných podujatí, atď.

Holistic Environmental Education

End-recipient: Centre of Environmental and Ethical Education ZIVICA

Address: Vysoká 18, 811 06 Bratislava

Web pages: www.zivica.sk

Grant: 106,920 EUR

Realisation period: June 2008 – May 2010

Aim: creation of inspirational, practical and functional model of holistic environmental education, which is based on spiritual development, social justice, sustainable economy and environmental responsibility

Activities and outcomes:

- reconstruction of an environmental center in Zaježová (Zvolen county) with a housing capacity of 30 participants. The center was reconstructed using environmentally friendly materials and technologies including solar collectors and natural sewage water treatment facility. The educational center was opened in May 2009
- the reconstruction of the center was tied with the organisation of practical workshops for the public, such as: building walls using straw balls, making plasters on straw ball and willow twigs walls, preparation of clay plasters, painting with natural pigments etc.
- introduction of first practical measures at the Zaježová elementary school: heating the object by wood, using recycled paper, waste separation and composting. The NGO prepared an environmental audit for the school and lead a class on Holistic Environmental Education
- realisation of a number of environmental courses and other educational activities for more than 2 thousand participants in total
- organisation of Meadow Festivals in Zaježová in 2008 and 2009. Event in the summer of 2009 was visited by 500 people, which was so far the highest participation
- successful media work, including providing interviews to the Slovak Television and other media

Holistická environmentálna výchova

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

CEEV Živica

Vysoká 18, 811 06 Bratislava

www.zivica.sk

106 920 EUR

jún 2008 – máj 2010

Cieľ podprojektu: vytvorenie inšpiratívneho, praktického a fungujúceho modelu environmentálnej holistickej výchovy, ktorý vychádza z duchovného rozvoja, sociálnej spravodlivosti, udržateľnej ekonomiky a environmentálnej zodpovednosti.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- rekonštrukcia environmentálneho centra v Zaježovej (okres Zvolen), s ubytovacou kapacitou 30 návštevníkov. Centrum bolo zrekonštruované s použitím materiálov a technológií šetrných k životnému prostrediu v čo najväčšej miere. Jeho súčasťou sú, okrem iného, solárne kolektory či biologická čistička odpadových vôd. Vzdelávacie centrum bolo otvorené v máji 2009.
- spojenie rekonštrukcie centra s organizovaním spolu 5 prakticky zameraných workshopov pre verejnosť zameraných na témy: omietanie slamených balíkov a vrbového výpletu hlinou, stavanie stien zo slamených balíkov, vytváranie hlinených omietok, či maľovanie prírodnými pigmentmi
- zavedenie prvých praktických opatrení v základnej škole v Zaježovej: vykurovanie objektu drevom, využívanie recyklovaného papiera, triedený zber odpadov a kompostovanie. Pre školu tiež vypracovali environmentálny audit a vyučujú v nej predmet Holistická environmentálna výchova
- uskutočnenie 58 environmentálnych holistických programov pre školy, pedagógov a verejnosť pre spolu vyše 1400 účastníkov. Mnohí z nich (365 účastníkov) prišli na základe dobre skúsenosti na viac než jeden kurz
- usporiadanie dvoch ročníkov Festivalu na lúčach v Zaježovej. Podujatia v lete 2009 sa zúčastnilo rekordných 500 návštevníkov
- úspešná medializácia výsledkov projektu, vrátane poskytnutia rozhovoru STV a ďalším médiám

Practical Eco-Education for Nursery Schools – Creating a Model of Sustainable Countryside

End-recipient: DAPHNE – Institute of Applied Ecology
Address: Podunajská 24, 821 06 Bratislava
Web pages: www.daphne.sk

Grant: 23,996 EUR
Realisation period: May 2008 – April 2010

Aim: promotion of environmental aspect of education at nursery schools involving creation of an educational interactive tool – the Model of a Healthy Countryside – that was prepared with involvement of nursery school children

Activities and outcomes:

- in 2008/09 and 2009, Daphne educated 52 children of two pilot nursery schools (Nezábudka Nursery School in Banská Štiavnica and Tabaková Nursery School in Bratislava) in a thematically focused educational programme
- preparation of a thematic educational plan, which was actualised after lessons were accomplished
- preparation of a number of practical educational tools involving active participation of pupils and their teachers. Children were involved in the preparation of tools in assumption that they would more intensely grasp the knowledge when they are involved in learning including emotional experience and development of their working skills and abilities. The key learning tool, a model of a countryside, was built step by step and during these individual lessons children learned about main components of a countryside and their relevance to life of humans
- preparation of a methodology manual for teachers of nursery schools. The manual issued on CD disks can serve as well for teachers of young pupils at elementary schools and NGOs
- presentation of information for the manual, as well as procedures of a model creation and its use in a series of seminars for nursery school teachers and other participants
- preparation and actualisation of project web pages with a large gallery of photos from teaching at www.daphne.sk

Praktická ekovýchova pre materské školy – Tvoríme model udržateľnej krajiny

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

DAPHNE - Inštitút aplikovanej ekológie

Podunajská 24, 821 06 Bratislava

www.daphne.sk

23 996 EUR

máj 2008 – apríl 2010

Cieľ podprojektu: podpora environmentálnej výchovy v materských školách, ktorej súčasťou je aj vytvorenie zaujímavej výchovnej pomôcky – modelu zdravej krajiny so zapojením detí materských škôl do procesu jej tvorby.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- v školských rokoch 2008/09 a 2009/10 v rámci tematicky zameraného ekovýchového programu vyučovali 80 detí v dvoch pilotných materských školách: MŠ Nezábudka v Banskej Štiavnici a MŠ Tabaková v Bratislave.
- príprava tematického učebného plánu, ktorý bol po odučených hodinách priebežne aktualizovaný
- príprava množstva praktických pomôcok pre vyučovanie, spolu s aktívnou účasťou žiakov a učiteľov. Motiváciou zapojenia detí do prípravy pomôcky bol predpoklad, že zážitkovým učením a rozvíjaním zručností a pracovných schopností si žiaci oveľa intenzívnejšie upevnia aj získané vedomosti. Hlavnú učebnú pomôcku, model krajiny, vytvorili postupne. V rámci jednotlivých krokov sa deti oboznámili s hlavnými zložkami krajiny a ich významom pre človeka
- vytvorenie prvej didakticko-metodickej príručky environmentálnej výchovy pre pedagógov materských škôl. Príručku, sprístupnenú na CD nosičoch, môžu využívať aj mimovládne organizácie, učitelia 1. stupňa základných škôl a ďalší záujemcovia
- prezentácia informácií o príručke, ako aj postupe pri tvorbe modelu a možnostiach jeho využitia verejnosti prostredníctvom série seminárov pre učiteľov MŠ a ďalších záujemcov
- príprava a aktualizovanie webových stránok o projekte, s rozsiahlou fotogalériou so zábermi z vyučovania (www.daphne.sk, časť environmentálna výchova)

Decreasing of Biodiversity Loss and Protection of Natural Biotopes in Area of Slovak Carpathians through Use of Evolutional Processes and Differentiation of the Area

End-recipient: WOLF Forest Protection Movement
Address: Tulčík 27, 082 13
Web pages: www.wolf.sk

Grant: 106,776 EUR
Realisation period: February 2009 – December 2010

Aim: creation of conditions (both legislative and physical) in the outdoors for establishing a forest area with no human management close to the borders of Slovakia with Poland and the Czech Republic

Activities and outcomes:

- accomplishing a number of monitoring and advocacy activities focused at protection of areas and species. Among the significant successes in this area include accomplishing a ban on the road construction across the Russian saddle and re-routing a planned boarder passage out of the Udava Natural Reserve (Eastern Slovakia)
- prepared a series of documents related to protection of areas and species such as: Bear Hunting Analysis for the Years of 2007, 2008 and 2009, a study of "The State of Natural Forests and Floods Formation", Shadow list of Forest Biotopes for Natura 2000, a manual How to Deal with Motorcyclists in a Forest, an analysis of Energetic Balance of Biomass as a Threat to Natural Biotopes in Slovakia and other documents
- Buy Your Tree activity acquired 315 contributions till 31st March 2010 for tree purchasing (which makes 407 symbolically purchased trees) and enlarged the first private reserve in Slovakia Vlčia (Wolf Reserve) in the Čergov Mountains by 3.31 hectares
- realised a large number of events for the public: exhibitions Trees and People and Wilderness Will Save the World, outdoor seminars Gaia, street stands as well as lectures (by 31st March 2010, lectures and seminars were visited by 2,400 participants, including 720 students)
- accomplished their traditional Forest Protection School and Forest Protection Activity
- issued a number of informational materials for the public, such as newspapers Zavýjanie (Howling) and leaflets Evolution Forests, We like Bears, We like Wolves, Forest and Floods, Buy Your Tree, Tatras Forest and Living Forest

Znižovanie straty biodiverzity a ochrana prírodných biotopov na území slovenských Karpát pomocou využitia evolučných procesov a diferenciácie územia

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Lesoochranárske zoskupenie VLK

Tulčák 27, 082 13

www.wolf.sk

106 776 EUR

február 2009 – december 2010

Cieľ podprojektu: pomocou využitia evolučných procesov a diferenciácie územia je vytvoriť predpoklady (legislatívne aj fyzické v teréne) pre vznik bezzásahového lesného územia v blízkosti poľsko-slovenskej a slovensko-českej hranice.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- uskutočnenie veľkého množstva monitorovacích a advokačných aktivít zameraných na ochranu územia a druhov, napríklad sa úspešne zúčastnili mnohých správnych konaní. Jedným z výrazných úspechov v tejto oblasti je zastavenie výstavby plánovanej cesty cez Ruské sedlo a odklonenie plánovaného hraničného prechodu mimo prírodnú rezerváciu Udava
- vypracovali sériu dokumentov, ktoré súvisia s ochranou územia a druhov (napr.: Analýzy lovu medvedov za roky 2007 až 2009, štúdiu Stav prirodzených lesov a vznik povodní, Tieňová tabuľka lesných typov pre Naturu 2000, manuál Ako na motocyklistov v lese, analýzu Energetická bilancia biomasy ako problém ohrozenia prirodzených biotopov Slovenska a ďalšie)
- v rámci aktivity Kúp si svoj strom do 31. marca 2010 získali 315 príspevkov na kúpu stromov (407 celých symbolicky kúpených stromov) a rozšírili súkromnú prírodnú rezerváciu Vlčia v pohorí Čergov o 3,31 ha
- pripravili veľké množstvo podujatí pre verejnosť, ako napr.: výstava Stromy a ľudia, Divočina zachráni svet, terénne semináre Gaia, infostánky a prednášky (prednášky a semináre navštívilo do 31. marca 2010 spolu vyše 2400 účastníkov, z toho 720 žiakov)
- uskutočnili tradičné súťaže Lesoochranárska škola a Lesoochranársky čin roka
- vydali množstvo informačných materiálov pre verejnosť – najmä spravodaj Zavýjanie a letáky: Máme radi medvede, Máme radi vlkov, Les a povodne, Kúp si svoj strom, Tatranský les, Živý les, atď.

Energy at School – Energy at Home

End-recipient: Ekoenergia Rajec Civic Association
Address: Frivaldského 822/6, 015 01 Rajec
Web pages: www.ekoenergiaoz.sk

Grant: 33,536 EUR
Realisation period: February 2009 – November 2010

Aim: realisation of practical measures aimed at energy savings and increasing energy effectiveness at schools in the Žilina area, as well as organising student activities in order to raise public awareness in local communities

Activities and outcomes:

- education of more than 3,000 students from 10 schools of the Žilina area related to effective energy use and energy savings, including preparation of various methodical and educational materials focused on energy issues. The NGO used attractive forms of education: prepared and coordinated interactive school programmes, presentations, discussions, student-centred teaching and learning, project teaching and excursions
- preparation of new educational tools, such as working books, leaflets, web-pages and various educational aids
- coordination of monitoring of energy efficiency of school buildings and subsequent practically focused financially available measures saving energy, including reconstruction of lightning of 5 elementary school classes. Some measures exceeded the project Energy at School – Energy at Home. Some schools acquired funding from other resources and were able to accomplish more ambitious measures that might bring significant energy savings in the future
- realisation of an excursion to the Ecocentre at the Hostetín village in the Czech Republic for 40 students and teachers that accomplished the most creative campaign
- dissemination of information on energy savings and renewable sources of energy use towards the broader local public, which was strengthened by students, especially by their activity “spreading information from door to door”

Energia v škole – energia doma

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

OZ Ekoenergia Rajec

Frivaldského 822/6, 015 01 Rajec

www.ekoenergiaoz.sk

33 536 EUR

február 2009 – november 2010

Cieľ podprojektu: realizácia praktických opatrení zameraných na úspory energie a zvyšovanie energetickej efektívnosti v školách žilinského kraja a zvyšovanie verejného povedomia v miestnych komunitách prostredníctvom aktivít žiakov.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- vzdelávanie viac než troch tisíc žiakov a študentov z 10 škôl žilinského kraja v oblasti efektívneho využívania energie a energetických úspor, vrátane prípravy rôznych metodických a vzdelávacích materiálov zameraných na tému energie. Občianske združenie zabezpečilo vzdelávanie atraktívnymi formami: pripravilo a koordinovalo interaktívne školské programy, prezentácie, besedy, rovesnícke vzdelávanie, projektové vyučovanie a exkurzie.
- príprava novovytvorených nástrojov, ako napr. pracovné príručky, letáky, internetová stránka a vyučovacie pomôcky na podporu realizácie vyučovania
- koordinácia monitoringu energetickej efektívnosti školských budov a následných prakticky zameraných finančne nenáročných opatrení na úspory energie, vrátane rekonštrukcie osvetlenia v piatich triedach základných škôl. Opatrenia v prípade niektorých škôl zároveň presiahli samotný projekt Energia v škole – energia doma: školy získali finančné prostriedky z ďalších zdrojov a uskutočnia aj náročnejšie opatrenia, ktoré prinesú významné úspory energie
- uskutočnenie exkurzie pre 40 žiakov a pedagógov s najnápaditejšou kampaňou do ekocentra v obci Hostetín v Českej Republike
- šírenie informácií o úsporách energie a využívaní obnoviteľných zdrojov energie medzi širšou miestnou verejnosťou. Osvetové aktivity posilnili aj samotní žiaci, najmä šírením informácií metódou „od domu k domu“

Conservation of the Danube Inland Delta as a Region of Biodiversity of European Importance

End-recipient: Regional Association for Nature Conservation and Sustainable Development
Address: Godrova 3/b, 811 06 Bratislava

Web pages: www.broz.sk
Grant: 106,911 EUR
Realisation period: February 2009 – December 2010

Aim: protection of biodiversity of the inland delta of the Danube River through active protection of the most threatened biotopes. The project promotes implementation of the Natura 2000 network in area of the Danube inland delta, revitalisation of selected localities as well as fostering sustainable management of valuable biotopes

Activities and outcomes:

- realisation of practical model activities aimed at improvement of selected forest biotopes in the Dunajské luhy region. Until May 2010 the following outcomes were achieved:
  - » removing non-native invasive trees in an area of 27.6 hectares
  - » identification and saving from harvesting of 500 valuable trees
  - » planting 50,000 trees of 8 original species
  - » revitalisation of wooded steppes in the region in an area of 3 hectares
  - » revitalisation of 68 willows pruned in the past for harvesting firewood
  - » removing illegally deposited waste from the nature reserves: Dunajské ostrovy (Danube Islands), Ostrovné lúčky (Island Meadows) and Starý háj (Old Grove)
- organisation of 15 outdoor excursions and activities for the public, where people could actively participate at practical revitalisation activities, such as waste collection, planting trees of original species, removing invasive species, planting acorns etc.
- accomplishing field research and elaboration of documents in order to officially establish three new protected areas: Slovanský ostrov (Devín), Sihof (Devín – Karlova Ves) and Pečenský les (Petržalka). Presentation of the acquired data to relevant institutions. The Slovanský les Nature Reserve was officially declared in January 2010

Ochrana Dunajských luhov ako európsky významného centra biodiverzity

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Bratislavské regionálne ochrannárske združenie – BROZ

Godrova 3/b, 811 06 Bratislava

www.broz.sk

106 911 EUR

február 2009 – december 2010

Cieľ podprojektu: ochrana biodiverzity vnútrozemskej delty Dunaja, ktorú sa BROZ snaží zabezpečiť aktívnou ochranou najohrozenejších biotopov. Projekt podporuje implementáciu sústavy Natura 2000 v oblasti Dunajských luhov, revitalizáciu vybraných lokalít a zavedenie trvalo udržateľného obhospodarovania cenných biotopov.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- realizácia praktických modelových aktivít na zlepšenie stavu cieľových lesných biotopov v Dunajských luhoch. Do mája 2010 BROZ uskutočnili:
  - » odstránenie nepôvodných invázne sa správajúcich drevín na celkovej ploche 27,6 ha
  - » identifikáciu a zabezpečenie ponechania 500 hodnotných stromov pri ťažbe
  - » vysadenie 50 000 sadeníc ôsmich druhov pôvodných drevín
  - » obnovu dunajskej lesostepi na ploche 3 ha
  - » obnovu 68 hlavových vrúb
  - » vyčistenie prírodných rezervácií Dunajské ostrovy, Ostrovné lúčky a Starý háj od nelegálne uloženého odpadu
- uskutočnenie 15 terénnych exkurzií a prakticky zameraných aktivít pre verejnosť, v rámci ktorých sa účastníci zapájali do zberu odpadu, výsadby pôvodných drevín, odstraňovania invázných druhov drevín, atď.
- uskutočnenie terénneho výskumu a spracovanie časti dokumentácie na podporu vyhlásenia troch nových chránených území: Slovanský ostrov (Devín), Sihof (Devín – Karlova Ves) a Pečenský les (Petržalka) a prezentácia získaných poznatkov kompetentným organizáciám. Prírodnú rezerváciu Slovanský les oficiálne vyhlásili v januári 2010.

PALISOL – Propagation and Application of Solar Systems in Health and Social Facilities

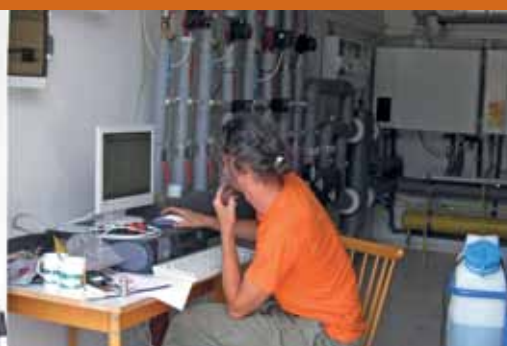
End-recipient: Energy Center Bratislava
Address: Ambrova 35, 831 01 Bratislava
Web pages: www.ecb.sk

Grant: 34,854 EUR
Realisation period: February 2009 – June 2010

Aim: installation of a solar system at a hospice in Palárikovo and public awareness raising related to solar energy use

Activities and outcomes:

- preparation of an energy audit for installation of solar collectors at a hospice in the Palárikovo town, acquiring relevant permissions and selection of a firm that ensured delivery of the system as well as its installation
- assembling of the solar system and launching its operation in August 2009. As a part of the facility, monitoring devices were installed as well. Monitoring outcomes are published online at www.palisol.sk.
- till the end of 2009, the solar system acquired about 1,800 kWh of energy (6,480 MJ), which accounts for approximately 190 m³ of natural gas
- during the whole project period, till its end in June 2010, the solar system acquired about 5,420 kWh of energy (19,515 MJ), which accounts for approximately 600 m³ of natural gas
- compiling an overview of model realisations in an area of solar technique (7 cases) and photovoltaic devices use (4 cases) in Slovakia
- preparation and publishing of a brochure Sun at Your Service on possibilities of solar energy use, including photovoltaic systems

PALISOL – Propagácia a aplikácia solárnych systémov v zdravotníckych a sociálnych zariadeniach

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Energetické centrum Bratislava

Ambrova 35, 831 01 Bratislava

www.ecb.sk

34 854 EUR

február 2009 – jún 2010

Cieľ podprojektu: je inštalácia solárneho systému na hospici v Palárikove spolu so zvýšením verejného povedomia o možnostiach využívania slnečnej energie.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- spracovanie energetického auditu pre objekt, v rámci inštalácie solárnych kolektorov v hospici v Palárikove, získanie statického posudku, oznámenia o drobnej stavbe a zabezpečenie výberu firmy pre dodávku a montáž systému
- inštalácia a uvedenie solárneho systému do činnosti v auguste 2009, vrátane monitorovacieho systému. Výsledky činnosti monitorovacieho zariadenia sú zverejňované on-line na www.palisol.sk.
- do konca roka 2009 získal solárny systém okolo 1800 kWh energie (6480 MJ), čo v prepočte na ekvivalent zemného plynu predstavuje úsporu približne 190 m³ plynu
- celkovo, do konca projektu v júni 2010, hospic vďaka solárnemu zariadeniu získal okolo 5330 kWh energie (19 190 MJ), čo predstavuje úsporu približne 570 m³ plynu
- zostavenie uceleného prehľadu vzorových realizácií v oblasti solárnej techniky (7 príkladov) a fotovoltiky (4 príklady) na Slovensku
- príprava a vydanie osvetovej publikácie o solárnej energii a fotovoltike, s názvom Slnko k službám: možnosti využitia slnečnej energie

Towards Sustainable Energy in the Polana Region

End-recipient: Friends of the Earth-CEPA
Address: Ponická Huta 65, 976 33 Poniky
Web pages: www.priateliazeme.sk/cepa

Grant: 87,601 EUR
Realisation period: February 2009 – December 2010

Aim: creation of conditions for effective use of local renewable energy sources and energy effectiveness in the Polana region. Thus to contribute to decreasing its dependence on supporting more and more expensive fuels as well as decreasing air pollution by greenhouse gases

Activities and outcomes:

- realisation of a data collection in the energy sector in the villages of 3 micro-regions of the Polana region (Severné Podpoľanie, RENTAR and Čiernohronský micro-region)
- elaboration of energy concepts for all three micro-regions. The concepts involve information on possibilities of energy savings increasing, renewable sources of energy (RES) use, as well as set priorities of the energy sector development at the regional level and propose investment projects feasible in the following years
- ensuring preparation of several analysis in area of potential of RES use in the region: reports on biomass, wind energy, geothermal energy and energy effectiveness potential as well as the Monitoring Report on Energy Concept Implementation in the Severné Podpoľanie Micro-region
- elaboration of a feasibility study for the project of the Očová municipality selected in a competition of proposals
- organisation of thematic excursions for representatives of the municipalities in the region into the Czech Republic and Austria (the area of Gussing)
- purchasing An Inconvenient Truth, a film on climate change. The NGO prepared a manual to the film: An Inconvenient Truth in a Class as well as a Guide to the Manual in Conditions of Slovakia and distributed the materials to high schools in the region
- spreading information in the region through media work, dissemination of leaflets and providing information on RES use

Smerom k trvalo udržateľnej energetike v regióne Poľana

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Priatelia Zeme-CEPA

Ponická Huta 65, 976 33 Poniky

www.priateliazeme.sk/cepa

87 601 EUR

február 2009 – december 2010

Cieľ podprojektu: posilniť energetickú nezávislosť a prispieť k zníženiu emisií skleníkových plynov v regióne Poľana. Podprojekt vytvorí podmienky pre efektívne využívanie lokálnych obnoviteľných zdrojov energie a potenciálu energetickej efektívnosti v regióne Poľana.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- uskutočnenie zberu údajov o energetickej situácii v obciach troch mikroregiónov Poľany: Severné Podpoľanie, RENTAR a Čiernohronský mikroregión
- príprava energetických koncepcií všetkých troch mikroregiónov. Koncepcie obsahujú informácie o možnostiach zvyšovania energetických úspor a využívania dostupných obnoviteľných zdrojov energie (OZE), stanovujú priority rozvoja regionálnej energetiky a navrhujú investičné zámery, ktoré by sa dali realizovať v najbližšom období
- zabezpečenie niekoľkých analýz v oblasti potenciálu OZE v regióne, napr.: štúdia geotermálneho potenciálu, potenciál energetickej efektívnosti, potenciál biomasy, potenciál veternej energie, ako aj vypracovanie Monitorovacej správy o plnení energetickej koncepcie v MR Severné Podpoľanie
- vypracovanie štúdie uskutočniteľnosti pre projektový zámer obce Očová, ktorý bol vybraný na základe súťaže
- uskutočnenie tematických exkurzií do Českej republiky a Rakúska (oblasť Gussing) pre zástupcov obcí v regióne
- zakúpenie filmu o klimatických zmenách Nepohodlná pravda pre stredné školy v regióne. Film Priatelia Zeme-CEPA doplnili manuálom Nepohodlná pravda v triede a Sprievodcom k manuálu v podmienkach SR
- šírenie informácií v regióne prostredníctvom mediálnej práce, distribúcie letákov a poskytovania informácií z oblasti využívania OZE

More Recycling, Less Pollution

End-recipient: Friends of the Earth-SPZ
Address: Alžbetina 53, P.O. Box H-39, 040 01 Košice
Web pages: www.priateliazeme.sk/spz

Grant: 94,510 EUR
Realisation period: February 2009 – December 2010

Aim: realisation of various activities with the aim to positively influence development in the waste management area in Slovakia at local, regional and national level

Activities and outcomes:

- preparation of a publication *Waste at a Crossroad*, a study on the waste management in Slovakia. The study brings information on the current situation in the legislation related to the waste management area in the country, compares solutions to key issues in Slovakia and the Czech Republic and Germany, as well as compares the current situation in the waste management area in Slovakia and the situation in the other EU countries. Finally, the document suggests solutions to the issues it deals with
- elaboration of several legislation proposals with the aim to minimise negative impact on the living environment
- by consultancy and preparation of documents related to establishing and improvement of separated waste collection, expert assistance to several villages and towns, especially: Chochoľná-Velčice, Ivanovce, Kolačno, Košice – mestská časť Krásna, Partizánske, Prakovce, Stará Turá, Šaľa, Štôla, Štrba, Tuhrina, Turňa nad Bodvou, Zvončín, Červeník, as well as to waste separation facilities at Chochoľná-Velčice and Košeca
- through the Citizen Advocacy Center, providing expert and legal help to communities threatened by inappropriate projects of waste dumpsites and incinerators, such as: taking part at the decision making of the following projects: dangerous waste incinerator in Smolenice, waste incinerators in Stropkov and Sabinov, landfill-sites at Luštek and Žehňa, waste transfer facility at Lubotice, participation at environmental impact assessment of the project of Bukocel Hencovce and the project Chemolak Smolenice, participation in the process of integral permit of the project of Fecupral company, assistance to inhabitants of the Mojšova Lúčka village regarding planned waste incinerator building
- dissemination of information through street stands, seminars, the *Ekolisty* newspapers and other printed materials, competition for municipalities, etc.
- realisation of project teaching more than 600 students of elementary and high schools of the Eastern Slovakia region

Viac recyklácie, menej znečistenia

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Priatelia Zeme-SPZ

Alžbetina 53, P.O. Box H-39, 040 01 Košice

www.priateliazeme.sk/spz

94 510 EUR

február 2009 – december 2010

Cieľ podprojektu: realizácia (rôzne zameraných) aktivít s cieľom pozitívne ovplyvniť zmeny v odpadovom hospodárstve Slovenska na miestnej, regionálnej aj národnej úrovni.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- spracovanie štúdie o odpadovom hospodárstve SR Odpady na rázcestí. Brožúra popisuje súčasnú situáciu v legislatíve v odpadovom hospodárstve SR, porovnáva riešenie kľúčových problémov v našej krajine s Českou republikou a Nemeckom, súčasný stav nakladania s odpadmi s krajinami EÚ a navrhuje riešenia
- vypracovanie viacerých návrhov legislatívnych zmien s cieľom minimalizovať negatívny vplyv odpadov na životné prostredie
- poradenstvo a príprava podkladov súvisiacich so zavádzaním a zlepšovaním separovaného zberu viacerým obciam a mestám, najmä: Chocholná- Velčice, Ivanovce, Kolačno, Košice – mestská časť Krásna, Partizánske, Prakovce, Stará Turá, Šaľa, Štôla, Štrba, Tuhrina, Turňa nad Bodvou, Zvončín, Červeník, ako aj zberným dvorom Chocholná- Velčice a Košeca
- v rámci Centra pomoci občanom poskytovanie odbornej a právnej pomoci komunitám ohrozeným nevhodnými projektmi skládok a spaľovní, napr.: pripomienkovanie zámerov – spaľovne nebezpečných odpadov Smolenice a spaľovania odpadov v Stropkove a Sabinove; skládok Luštek a Žehňa, prekládky odpadov v Luboticiach, účasť v posudzovaní vplyvov na životné prostredie v prípade zámerov Bukocel Hencovce a Chemolak Smolenice, účasť v procese integrovaného povoľovania pre spol. Fecupral, pomoc občanom v Mojšovskej Lúčke k plánovanej spaľovni odpadov, atď.
- šírenie osvedy prostredníctvom informačných stánkov, seminárov, spravodaja Ekolisty a ďalších tlačných materiálov, súťaže pre obce a pod.
- v rámci projektového vyučovania sprostredkovanie informácií viac než 600 žiakom 20 základných a stredných škôl východoslovenského regiónu

Practical realisation of healthy food gardens at schools and communities

End-recipient: Jablonka Civic Association
Address: Jablonové 242, 900 54
Web pages: www.jablonka.org

Grant: 67,207 EUR
Realisation period: February 2009 – November 2010

Aim: realisation of practical examples of healthy food gardens in various types of settings

Activities and outcomes:

- building of a model healthy food garden at the Eco-center near the Rohožník village. At the yard of the Eco-center, the NGO created an area suitable for realisation of various environmental education activities
- in cooperation with students and teachers of elementary schools and local citizens, revitalisation and building of healthy food gardens at school or community yards at the villages of Jablonové, Rohožník, Kuchyňa, Lozorno and Borinka, the elementary school at Láb and Narnia School and the Waldorf School in Bratislava and at the yard of the Abeland Civic Association. Except of traditional structures, such as herb gardens, paths, pools and planted trees, some gardens were built as well other, more original components, for example a bower with green roof, children shelter or benches made according to a traditional carpentry way. The building of gardens is tied with project teaching on significance of food gardens, presentation of model gardens and assistance at creating new designs by the very schools and local communities
- in the project teaching, more than 500 people were involved, mostly students of elementary schools
- spreading information on a theme of healthy food gardens using web pages www.zahrady.jablonka.org, workshops, brochure, press releases and other media work

Praktické realizácie zdravých jedlých záhrad v školách a komunitách

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

OZ Jablonka

Jablonové 242, 900 54

www.jablonka.org

67 207 EUR

február 2009 – november 2010

Cieľ podprojektu: realizácia praktických príkladov zdravých „jedlých“ záhrad v rôznych typoch prostredí.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- vybudovanie modelovej „jedlej“ záhrady pri Ekodomčeku v katastri obce Rohožník. Na pozemku Ekodomčeka vznikol vhodný priestor na rôzne ekovýchové aktivity, ktorým sa organizácia venuje
- v spolupráci so žiakmi a pedagógmi základných škôl a miestnymi obyvateľmi revitalizácia a budovanie jedlých záhrad na školských a obecných pozemkoch v Jablonovom, Rohožníku, Kuchyni, Lozorne, Borinke, pri ZŠ Láb, Narnia, Waldorfskej škole v Bratislave a s OZ Abeland. Niektoré záhrady obsahujú okrem tradičných prvkov, ako sú bylinkové špirály, chodníky, jazierka a vysadené dreviny aj ďalšie prvky, napríklad altánok so zelenou strechou, detský prístrešok, či lavičky vyrobené postupmi tradičného tesárstva a pod. Samotné budovanie záhrad OZ Jablonka dopĺňala zážitkovým vyučovaním o význame „jedlých“ záhrad, predstavením prezentačných modelov záhrad a asistenciou pri vytváraní dizajnu vo vlastnom prostredí škôl alebo miestnych komunit
- v rámci zážitkového vyučovania zapojili do aktivít viac než 500 ľudí, zväčša žiakov základných škôl
- šírenie informácií o téme jedlých záhrad prostredníctvom webových stránok www.zahrady.jablonka.org, workshopov, tlačenej brožúry, tlačových správ a ďalších mediálnych výstupov

Bicycle Transport Development – Contribution to Improvement of the Air Quality

End-recipient: Polana Bike-club
Address: Námestie mieru 31, 962 12 Detva
Web pages: <http://www.cyklo.sk/klub/klub.php>

Grant: 88,869 EUR
Realisation period: February 2009 – October 2010

Aim: establishing conditions for increasing the rate of bicycle transport in the Banska Bystrica county

Activities and outcomes:

- realisation of advocacy and consultancy activities towards promotion of building of bike-trails at selected localities of the Banska Bystrica county, especially:
  - » building a bike-trail through the town of Detva
  - » connection of Stožok village with Detva
  - » building of a family path between Banská Bystrica and Zvolen
  - » building of concrete bike-trails in the Rimava and Rimavica micro-region, in Banská Bystrica, the Revúca town and its surrounding, the Viglaš village and its surrounding and the Očová village
- in relation to building of the greenway Rimavská Sobota – Veľké Teriakovce, the NGO prepared the first part of a realisation study. In its section Čerenčany – Veľké Teriakovce (5.5 km long), Polana Bike-club ensured legalisation, cultivation, marking and propagation of the trail
- mapping of the target region in order to identify new bike-trails and transferring the data into maps
- preparation of a brochure with an overview of legislative norms related to bike-trails building, as well as bringing information on financial possibilities of supporting bike-trails building
- organisation of several public awareness raising activities targeted at expert and representatives of the public such as: bike festivals in Banská Bystrica, Zvolen, Detva a Rimavská Sobota involved in the European Mobility Week 2009 or a winter bike event Cykloharmataneč 2010 at the Polana ski resort
- spreading information on bike transport through informational posters, leaflets, DVD and other thematic materials at various public events

Rozvoj cyklodopravy – príspevok k zlepšeniu kvality ovzdušia

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Cykloklub Poľana

Námestie mieru 31, 962 12 Detva

<http://www.cyklo.sk/klub/klub.php>

88 869 EUR

február 2009 – október 2010

Cieľ podprojektu: vytvorenie podmienok pre zvyšovanie podielu využívania cyklodopravy v banskobystrickom kraji.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- realizácia advokačnej a poradenskej činnosti týkajúcej sa presadzovania cyklotrás vo vybraných lokalitách Banskobystrického kraja, najmä:
  - » budovanie cyklistického chodníka cez mesto Detva
  - » prepojenie obce Stožok s mestom Detva
  - » budovanie rodinnej cestičky Banská Bystrica – Zvolen
- cyklotrasy v Mikroregióne Rimava a Rimavica, Banskej Bystrici, Revúcej a okolí, Víglaši a okolí a v Očovej
- v rámci budovania Greenways Rimavská Sobota – Velké Teriakovce cykloklub pripravil realizačnú štúdiu „Zelená Rimavská cesta – 1. časť“. Jedná sa o úsek trasy v časti Čerenceňany – Velké Teriakovce (5,5 km), kde organizácia tiež zabezpečila legalizáciu, kultiváciu, vyznačenie a propagáciu cyklistického chodníka
- zmapovanie terénu pre identifikáciu nových cyklotrás v Banskobystrickom kraji, zakreslenie údajov do máp
- spracovanie príručky, ktorá prináša súhrn legislatívnych noriem ovplyvňujúcich budovanie trás, ako aj informácie o finančných možnostiach na podporu budovania cyklodopravy
- usporiadanie viacerých informačno-vzdelávacích aktivít zameraných na odbornú aj laickú verejnosť, ako napr.: cyklofesty v mestách Banská Bystrica, Zvolen, Detva a Rimavská Sobota v rámci Európskeho týždňa mobility 2009 a športovo zamerané zimné podujatie Cykloharmatanec 2010 na Poľane
- šírenie informácií o cyklomobilitě prostredníctvom informačných plagátov, letákov, DVD a ďalších tematických materiálov na rôznych verejných podujatiach

Preparation of an Expert Proposal for Additions to NATURA 2000 Network in the Pannonian and Alpine Bio-geographical Region

End-recipient: DAPHNE – Institute of Applied Ecology
Address: Podunajská 24, 821 06 Bratislava
Web pages: www.daphne.sk

Grant: 106,887 EUR
Realisation period: February 2009 – December 2010

Aim: preservation of biodiversity in the Pannonian and Alpine Bio-geographical Region through the representative and coherent Natura 2000 network based on scientific data and criteria

Activities and outcomes:

- elaboration of methodology for species and biotopes data collecting and composing a list of species and biotopes in the Pannonian and Alpine Bio-geographical Region, for which collecting was realised
- assembling and training teams of experts for data collecting in areas: forest and non-forest biotopes, mammals, fish, insects and plants
- preparation of individual maps for all categories that are a subject to data collecting
- coordination of data accomplished by experts, including outdoor research and expert argumentation of proposed species and biotopes distribution
- standardisation and digitalisation of acquired data on species and biotopes distribution
- presentation of maps of species and biotopes distribution as well as scientific proposal for supplementing Natura 2000 in the Pannonian and the Alpine Bio-geographical regions at conferences, where Daphne acquired feedback from the expert public
- publishing a final proposal for supplementing Natura 2000, including maps of species and biotopes distribution at web pages www.daphne.sk and delivering information to the European Commission
- increasing public awareness on Natura 2000 network in Slovakia and propagation of this network of protected areas through articles and press releases

Príprava vedeckého návrhu na doplnenie sústavy NATURA 2000 v panónskom a alpínskom bioregiónne

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

DAPHNE – Inštitút aplikovanej ekológie

Podunajská 24, 821 06 Bratislava

www.daphne.sk

106 887 EUR

február 2009 – december 2010

Cieľ podprojektu: zachovanie biodiverzity v panónskom a alpínskom biogeografickom regióne prostredníctvom reprezentatívnej a koherentnej sústavy Natura 2000 navrhnutej na základe vedeckých údajov a kritérií.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- vypracovanie metodiky pre zber údajov o druhoch a biotopoch, ako aj tabuľky druhov a biotopov v panónskom a bioalpínskom regióne, pre ktoré sa zber zrealizuje
- vytvorenie a zaškolenie vedeckých tímov pre zber údajov v oblastiach: lesné a nelesné biotopy, cicavce, ryby, hmyz a rastliny
- príprava osobitných máp distribúcie pre všetky kategórie, ktoré sú predmetom zberu
- koordinovanie zberu údajov expertmi, vrátane terénneho prieskumu a odborného pripomienkovania distribúcie druhov a biotopov
- zabezpečenie priebežnej štandardizácie a digitalizácie údajov o distribúcii druhov a biotopov
- predstavenie distribučných máp ako aj vedeckého návrhu na doplnenie sústavy NATURA 2000 v panónskom a alpínskom bioregiónne na odborných konferenciách, kde ich pripomienkovala odborná verejnosť
- zverejnenie finálnej verzie návrhu, vrátane máp distribúcie druhov a biotopov na webových stránkach www.daphne.sk a zaslanie informácií Európskej komisii
- zvýšenie informovanosti verejnosti o sústave Natura 2000 na Slovensku a jej propagácia vo forme článkov a tlačových správ

Raptors and Owls in the Network of Protected Bird Areas of Slovakia

End-recipient: Raptor Protection of Slovakia
Address: Kuklovská 5, 841 04 Bratislava 4
Web pages: www.dravce.sk

Grant: 89,253 EUR
Realisation period: February 2009 – November 2010

Aim: evaluation of the state of population of several raptor and owl species in 7 selected model protected bird areas and promotion of active protection of selected raptor and owl species by their nesting areas protection. Propagation of the project themes

Activities and outcomes:

- elaboration of methodology for target raptor and owl species data collection and preparation of a database for storing the collected data. The selected areas (Dolné Považie, Dunajské luhy, Laborecká vrchovina, Malé Karpaty, Nízke Tatry, Strážovské vrchy a Veľká Fatra regions) involve bird protected areas (BPA) where the selected raptor and owl criteria species are present in a way, so that main landscape types are covered, i.e. the biotopes: forest, agricultural land, high mountains, lowland, wetland and rocky areas
- elaboration of a methodology for declaring protected nesting areas in forest biotopes
- collecting data by outdoor expert mapping. The experts collected data in selected BPAs on the target raptor and owl species and stored them in a database
- in relation to nesting areas protection, monitoring of the presence of selected species in selected BPAs as well as other areas resulted in successful nesting in forested (e.g. the lesser spotted eagle) and agricultural countryside (e.g. the Montagu's harrier)
- organisation of seminars on practical protection of nesting areas for owners and users of land properties in the project areas, as well as for representatives of the expert and public. The NGO also provided information on possibilities of compensatory payments to owners and users of land properties from the Rural Development Programme (2007 – 2013)
- publishing of a series of informational brochures on the all bird protected areas involved in the project
- spreading information by active media work, especially by issuing press releases and articles

Dravce a sovy v sústave chránených vtáčích území Slovenska

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Ochrana dravcov na Slovensku

Kuklovska 5, 841 04 Bratislava 4

www.dravce.sk

89 253 EUR

február 2009 – november 2010

Cieľ podprojektu: Zhodnotenie stavu populácií kritériových druhov dravcov a sov vo vybraných chránených vtáčích územiach, zabezpečenie aktívnej ochrany vybraných druhov dravcov a sov formou zabezpečenia ochrany hniezd, propagácia problematiky.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- vypracovanie metodiky pre mapovanie cieľových druhov dravcov a sov a databázy pre zber dát. Vybrané modelové územia (Dolné Považie, Dunajské luhy, Laborecká vrchovina, Malé Karpaty, Nízke Tatry, Strážovské vrchy a Veľká Fatra) zahŕňajú chránené vtáčie územia, v ktorých sú tzv. kritériovými druhmi dravce a sovy tak, aby boli pokryté základné typy krajiny: lesné prostredie, poľnohospodárska krajina, vysokohorské prostredie, nížina, mokrade a skalné prostredie.
- vypracovanie metodického postupu pre vyhlasovanie ochranných zón v lesných biotopoch
- získanie podkladov z terénneho mapovania od expertov, ktorí vo vybraných chránených vtáčích územiach zbierali údaje o kritériových druhoch dravcov a sov a zaznamenanie údajov do pripravenej databázy
- v rámci ochrany hniezd zmonitorovanie vybraných druhov vo vybraných CHVU, alebo i mimo nich a zabezpečenie úspešného vyhniezdenia v lesnej (orol krikľavý) a poľnohospodárskej krajine (kaňa popolavá).
- usporiadanie seminárov o praktickej ochrane hniezd pre vlastníkov a užívateľov pozemkov v cieľových územiach, odbornú aj širšiu verejnosť. Vlastníkom a užívateľom tiež poskytovali informácie o možnostiach kompenzačných platieb z Programu rozvoja vidieka
- vytvorenie série propagačných príručiek o cieľových chránených vtáčích územiach
- šírenie informácií aktívnou mediálnou prácou, najmä vydávaním tlačových správ a článkov

Green Schools

End-recipient: Centre of Environmental and Ethical Education ZIVICA
Address: Vysoká 18, 811 06 Bratislava

Web pages: www.zivica.sk
Grant: 96,114 EUR
Realisation period: February 2009 – December 2010

Aim: to provide the schools in Slovakia an effective model of education towards sustainable development

Activities and outcomes:

- preparation and publishing a methodology handbook for schools focused at participative environmental management (PEM) of the Green School Programme. The essence of this approach is fostering motivation of school leaders, teachers as well as students by enhancing their knowledge, attitudes as well as communication and leadership skills
- establishing 4 regional assistance centres for the Green Schools: in Bratislava, Trenčín, Košice and Zvolen - Zaježová
- selection and cooperation with 18 model schools implementing PEM methodology
- assembling a network of 30 consultants for the Green School Programme. The NGO trained the consultants and provided them expert assistance on on-going basis. Except other support, consultants can use a handbook on creation of environmental education programmes
- accomplishing of accredited educational course for teachers on PEM implementation and ecological footprint calculation at schools
- providing expert assistance to the Green Schools – through regional centres or trained consultants and on-going monitoring of school progress in the area of PEM implementation
- at closing ceremony of the 4th year of the Green School in Slovakia in 2009, the NGO certified 84 new Green Schools
- fostering partnership building in order to support Green Schools, for example launching a new small grants programme for schools with Alfa-bio company
- spreading information on the programme through the portal www.zelenaskola.sk, expert conference and activities at the level of the Green Schools

Zelené školy

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Centrum environmentálnej a etickej výchovy ŽIVICA

Vysoká 18, 811 06 Bratislava

www.zivica.sk

96 114 EUR

február 2009 – december 2010

Cieľ podprojektu: poskytnúť školám v SR efektívny model výchovy k trvalo-udržateľnému rozvoju.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- príprava a zverejnenie metodickej príručky pre školy, ktorá je zameraná na participatívny environmentálny manažment (PEM) programu Zelená škola. Jeho podstatou je podpora motivácie vedenia školy, pedagógov i samotných žiakov cieľavedomým pôsobením na ich vedomosti, postoje, komunikačné a líderské schopnosti
- zriadenie štyroch regionálnych centier pre poradenstvo Zeleným školám: v Bratislave, Trenčíne, Košiciach a Zvolene – Zaježovej
- výber a spolupráca s 18 modelovými školami na metóde PEM
- vytvorenie siete 30 konzultantov programu Zelená škola. Konzultantom zabezpečili vzdelávanie formou tréningov a priebežne poskytovali odborný servis. Okrem iného pre nich pripravili príručku zameranú na tvorbu environmentálnych vzdelávacích programov
- uskutočnenie akreditácie vzdelávacieho kurzu pre učiteľov o zavádzaní PEM na školách a meraní ekologickej stopy
- poskytovanie odborného servisu Zeleným školám – prostredníctvom regionálnych centier alebo zaškolených konzultantov a priebežný monitoring napredovania škôl v oblasti práce s PEM
- pri ukončení 4. ročníka Zelenej školy v roku 2009 CEEV Živica certifikovala 84 nových škôl
- podpora budovania partnerstiev, napríklad vytvorenie nového mikrograntového programu pre školy so spoločnosťou Alfa-bio
- šírenie informácií o programe najmä prostredníctvom portálu www.zelenaskola.sk, odbornej konferencie a aktivít na úrovni samotných škôl

Utilisation of Biologically Degradable Communal Waste in the Poľana Region

End-recipient: Friends of the Earth-CEPA
Address: Ponická Huta 65, 976 33 Poniky
Web pages: www.priateliazeme.sk/cepa

Grant: 77,058 EUR
Realisation period: July 2009 – December 2010

Aim: to contribute to effective utilisation of biologically degradable waste in the Polana region

Activities and outcomes:

- elaboration of methodology for data on composting in the region collecting. The data were acquired in relation to the level of municipalities and the level of individual inhabitants
- training 20 activists to collect data and spread information on composting in the target villages of the Poľana region
- processing the collected data on the amount, structure and ways of biologically degradable waste management acquired from the following target groups: 42 municipalities, 6,152 households, 136 firms active in the region with increase production of biologically degradable waste and all the 32 schools
- analysis of the present biologically degradable waste management and submitting the prepared concepts of composting in the 4 micro-regions to their representatives
- building a pilot composting infrastructure (municipal compost-site) at 5 villages (Poniky, Slatinské Lazy, Lubietová, Čierny Balog a Hrochof), including training service workers of the municipalities and handing over prepared operational manuals to representatives of the municipalities
- elaboration of programmes of household composting in 5 villages where municipal compost-site was built and installation of 50 exemplary household compost-sites and 1 model community compost-site
- informing the public in the target region about composting through seminars, lectures, distribution of printed materials (mainly leaflets), media work at the regional level, thematically prepared web-pages and by providing consultancy assistance by phone

Zhodnocovanie biologických komunálnych odpadov na Poľane

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Priatel'ia Zeme-CEPA

Alžbetina 53, 040 01 Košice

www.priateliazeme.sk/cepa

77 058 EUR

júl 2009 – december 2010

Cieľ podprojektu: prispieť k racionálnemu využívaniu biologicky rozložiteľných odpadov v regióne Poľana.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- vypracovanie metodiky pre zber údajov o situácii v regióne v oblasti kompostovania na úrovni obcí aj jednotlivcov
- zaškolenie 20 záujemcov o zber údajov a propagáciu kompostovania v cieľových obciach regiónu Poľana
- vyhodnotenie prieskumu údajov o množstve, štruktúre a spôsobe nakladania s biologicky rozložiteľnými odpadmi u týchto cieľových skupín: 42 samospráv, 6152 domácnosti, 136 firiem pôsobiacich v regióne so zvýšenou produkciou biologických odpadov a všetkých 32 škôl
- analýza súčasného stavu nakladania s biologicky rozložiteľnými odpadmi a odovzdanie hotových koncepcií kompostovania pre štyri mikroregióny
- vybudovanie pilotnej kompostovacej infraštruktúry (obecného kompostoviska) v 5 vybraných obciach: Poniky, Slatinské Lazy, Lubietová, Čierny Balog a Hrochoť. V každej obci sa tiež uskutočnilo zaškolenie obslužného personálu a Priatel'ia Zeme im odovzdali prevádzkovú dokumentáciu
- vypracovanie programu rozvoja domáceho kompostovania v 5 obciach s vybudovaným obecným kompostoviskom a inštalácia 50 vzorových domáчих a 1 vzorového komunitného kompostoviska
- informovanie verejnosti v cieľovej oblasti o téme kompostovania formou seminárov, prednášok a distribúcie tlačeneých materiálov, najmä letákov. Širšiu verejnosť Priatel'ia Zeme informovali aj prostredníctvom regionálnych médií, tematických webových stránok a informačno-poradenskej zelenej linky o kompostovaní

Primeval Forest Protection in Slovakia

End-recipient: Forest Stewardship Council Slovakia
Address: Krivánska 30, 974 01 Banská Bystrica
Web pages: www.fsc.sk

Grant: 89,959 EUR
Realisation period: May 2009 – October 2010

Aim: to identify all natural forests in Slovakia and advocate their effective protection

Activities and outcomes:

- preparation of methodology for identification of primeval forests in cooperation with an expert council of the project. The methodology was consulted with the broader expert public
- identification of 324 localities with potential of occurrence of primeval forests and outdoor mapping of all identified localities: until 31st of May 2010, 152 localities were checked and 57 primeval forests and 21 primeval forest residues identified
- processing of acquired data and creation of a database of primeval forests in Slovakia
- advocacy activities aimed at protection of primeval forests. Public participation in a number of legal procedures where exceptions from the legal norms allowing harmful activities in nature reserves could be allowed. As well thanks to the FSC Slovakia activities, exceptions were not allowed in several cases including the following nature reserves: Suchý vrch, Turková, Skalka, Jánošíkova kolkáreň, Fabova hoľa, Malatalúzska, Štrosov, Pod Latiborskou hoľou. As well thanks to the FSC Slovakia contribution, the Minister of Environment cancelled permis-
- sion to harvest wood in the Zadná Poľana National Nature Reserve, which would de facto mean destruction of the nature reserve, if the harvesting was realised to the extent originally planned
- elaboration of 5 proposals to declare new primeval forest nature reserves: Smrekovica, Krpcovo, Bystrá valley, Drastvica and enlargement of the Suchý vrch National Nature Reserve
- publishing a study on primeval forests in Slovakia in an electronic form and organising a seminar in order to present the outcomes to the expert public
- spreading the information to the public through new portal www.pralesy.sk, as well as by an active media work
- issuing a study on possibilities of primeval forest use according to sustainable development principles in a model case of north-eastern Slovakia region (the Vihorlat and Poloniny Mountains) and primeval forest localities that are involved in the UNESCO's World Heritage List as the Primeval Beech Forests of the Carpathians.

Ochrana pralesov Slovenska

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

FSC Slovensko

Krivánska 30, 974 01 Banská Bystrica

www.fsc.sk

89 959 EUR

máj 2009 – október 2010

Cieľ podprojektu: je identifikácia všetkých prírodných lesov na Slovensku a presadzovanie ich efektívnej ochrany.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- vypracovanie metodiky na identifikáciu pralesov v spolupráci s vedeckou radou projektu. Metodika bola pripomenovaná širšou odbornou verejnosťou
- určenie 324 lokalít s potenciálnym výskytom pralesov na zmapovanie a terénne mapovanie všetkých lokalít s potenciálnym výskytom pralesov: k 31. máju 2010 bolo po zmapovaní 152 lokalít identifikovaných 57 pralesov a 21 pralesových zvyškov
- spracovanie výsledkov z mapovania a vytvorenie databázy pralesov na Slovensku
- advokačná činnosť zameraná na ochranu pralesov – účasť v množstve konaní, kde by mohli byť povolené výnimky na nevhodné zásahy do prírodných rezervácií s výskytom pralesov. Aj na základe stanovísk a aktivít FSC Slovensko neboli povolené výnimky na zásahy v prípade viacerých rezervácií, ako napr: NPR Suchý vrch, NPR Turková, NPR Skalka, NPR Jánošíkova kolkáreň, PR Fabova hoľa, PR Maltalúzska, PR Štrosoy, NPR Pod Latiborskou hoľou. Na základe podnetu FSC Slovensko zrušil minister ŽP SR povolenie na ťažbu dreva v NPR Zadná Poľana, ktorá by znamenala de facto likvidáciu rezervácie pri realizovaní ťažby v povolenom rozsahu
- vypracovanie návrhov na vyhlásenie piatich nových pralesných prírodných rezervácií: Smrekovica, Krpcovo, Bystrá dol., Drastvica a rozšírenie NPR Suchý vrch
- publikovanie štúdie o pralesoch Slovenska v elektronickej forme a prezentácia výsledkov širšej odbornej verejnosti formou seminára
- šírenie informácií smerom k verejnosti prostredníctvom novovytvorených stránok www.pralesy.sk, ako aj aktívnou mediálnou činnosťou
- vypracovanie štúdie o možnostiach využitia pralesov pri trvalo udržateľnom rozvoji regiónu na modelovom príklade regiónu severovýchodného Slovenska (Vihorlat, Poloniny) a lokalitách pralesov zaradených do svetového prírodného dedičstva UNESCO pod názvom „Karpatské bukové pralesy“

Implementation of the EC Bird Directive with Focus on Elimination of Bird Criminality Influencing Populations of Wild Birds in Slovakia

End-recipient: Raptor Protection of Slovakia
Address: Kuklovská 5, 841 04 Bratislava 4
Web pages: www.dravce.sk

Grant: 52 486 EUR
Realisation period: June 2009 – November 2010

Aim: decrease frequency of bird criminality cases as a negative factor influencing populations of wild birds in Slovakia

Activities and outcomes:

- creation and actualisation of a comprehensive database of bird criminality and other illegal activities affecting birds in Slovakia, with the data originating from the year 2000 till present
- active monitoring of selected hunting and nesting areas of rare and endangered raptor species (localities: Dunajské luhy, Dolné Považie, Malé Karpaty, Lehnice, Ostrovné lúky), as well as in relation to common hunting
- guarding of 4 active nesting sites of rare species threatened by robbery: the white-tailed eagle, the saker falcon and the peregrine falcon
- solving and providing assistance in solving concrete cases of bird criminality: communication with a finder, ensuring transportation of a victim, acquiring veterinary diagnosis and samples analysis and subsequent expert care of a victim and eventual filing a lawsuit
- realisation of 8 workshops for members of the Police Force of the Slovak Republic, 1 workshop for the staff of regional and local offices of environmental protection, 1 workshop for the staff of the State Nature Protection Agency and 1 workshop for members of the voluntary “nature guards” in the Bratislava county
- elaboration and distribution of expert manuals for the Police Force of the Slovak Republic and offices of environmental protection
- preparation and publishing a review on the state in an area of bird criminality for 2009 and preparation of a review for 2010
- informing the public through cooperation with the media, informational brochure and new thematic web pages www.vtaciakriminalita.sk

Implementácia Smernice o vtákoch s dôrazom na elimináciu vplyvu vtáčej kriminality na populácie voľne žijúcich vtákov na území Slovenska

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Ochrana dravcov na Slovensku

Kuklovská 5, 841 04 Bratislava

www.dravce.sk

52 486 EUR

jún 2009 – november 2010

Cieľ podprojektu: zníženie počtu prípadov vtáčej kriminality ako negatívneho faktora vplývajúceho na populácie voľne žijúcich vtákov na Slovensku.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- vytvorenie a aktualizácia kompletnej databázy vtáčej kriminality a inej nelegálnej činnosti, ktorej obeťou sú vtáky na Slovensku, s údajmi od roku 2000
- aktívny monitoring vybraných lovných a hniezdnych teritórií vzácných a ohrozených druhov dravcov (lokality: Dunajské luhy, Dolné Považie, Malé Karpaty, Lehnice, Ostrovné lúky), ako aj v súvislosti so spoločnými poľovačkami a v bažantniciach
- stráženie 4 aktívnych hniezd vzácných druhov ohrozených vykrádaním – orliak morový, sokol rároh, sokol sťahovavý
- riešenie, resp. súčinnosť pri riešení konkrétnych prípadov vtáčej kriminality: komunikácia s nálezcom, zabezpečenie transportu obeť, veterinárneho vyšetrenia / analýzy vzoriek a následnej odbornej starostlivosti, spracovanie a podanie trestného oznámenia / podnetu.
- príprava a realizácia ôsmich školení (pre každý kraj) príslušníkov Policajného zboru SR, 1 školenia pre pracovníkov krajských a obvodných úradov životného prostredia, 1 školenia pre pracovníkov Štátnej ochrany prírody SR a 1 školenia pre príslušníkov dobrovoľnej stráže prírody v Bratislavskom kraji
- vypracovanie a distribúcia odborného manuálu pre Policajný zbor SR a pre úrady životného prostredia
- príprava a zverejnenie správy o stave vtáčej kriminality za rok 2009 a príprava správy za rok 2010
- informovanie verejnosti prostredníctvom spolupráce s médiami, informačnej brožúry a novej tematickej webovej stránky www.vtaciakriminalita.sk

Animal Rescue Station

End-recipient: Friends of the Malá Fatra National Park
Address: Dolina 128, 027 05 Zázrivá
Web pages: www.ekocentrum.zazriva.net

Grant: 79,318 EUR
Realisation period: June 2009 – November 2010

Aim: start professionalisation of the Animal Rescue Station at the Zázrivá village, enhance the quality of its Eco-center and ensure TV transmission of a protected species nesting

Activities and outcomes:

- running the Animal Rescue Station at the Zázrivá village, where handicapped animals can be placed. The station provides necessary care to the animals. In cases when possible, animals are, after their veterinary treatment, released back into the wild. Permanently handicapped animals are normally placed at a ZOO station
- installation of a TV transmission system connecting the Eco-center at the station with a nest of golden eagles in the wild as well as with the aviaries of the station. This transmission increases attractiveness of the Eco-center, but also contributes to protection of a nesting eagle and helps to take better care of the animals at the station – the animals can be observed without close presence of a human and also using a recording
- saving a number of individual animals, including protected species, such as the golden eagle, the lesser spotted eagle, the saker falcon, the Eurasian hobby, the marsh harrier or even the brown bear as well as other animals. Approximately a quarter of the total amount of animals were released back into the wild
- equipment of the Eco-center at the station. In the project realisation period, the Eco-center was visited by more than 1500 visitors, mainly by students from elementary schools and their teachers

Záchrana živočíchov

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Priatelia Národného parku Malá Fatra

Dolina 128, 027 05 Zázrivá

www.ekocentrum.zazriva.net

79 318 EUR

jún 2009 – november 2010

Cieľ podprojektu: profesionalizácia Záchrannej stanice v Zázrivej a zabezpečenie jej prevádzky v období trvania projektu.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- prevádzkovanie Záchrannej stanice Zázrivá, v ktorej prijímajú zranené živočíchov. Živočíchom občianske združenie zabezpečuje potrebnú starostlivosť a ich následné vypustenie do voľnej prírody, resp. v prípade trvale handikepovaných živočíchov umiestnenie v ZOO
- na základe aktuálnych potrieb tiež rozšírenie kapacít stanice o vybudovanie 3 nových voliér pre dravé vtáky a priebežné zabezpečenie potravy, liečiv a veterinárneho ošetrovania pre zranené živočíchov
- inštalácia kamerového systému s prenosom z hniezdenia orla skalného do ekocentra stanice, ako aj z voliér stanice s dravými vtákmi. Prenos nielen zvyšuje atraktivnosť ekocentra, ale tiež prispieva k ochrane hniezdiacich orlov a zvýšeniu kvality starostlivosti o živočíchov v stanici, najmä možnosťou pozorovať ich správanie v neprítomnosti človeka, vrátane sledovania záznamov
- záchrana desiatok konkrétnych jedincov, vrátane chránených druhov živočíchov, napríklad orla skalného, orla kríklavého, sokola rároha, sokola lastovičiara, kane močiarnej, či medveda hnedého. Zhruba štvrtinu z nich sa po rehabilitácii podarilo vypustiť späť do voľnej prírody.
- vybavenie ekocentra pri záchrannej stanici. Ekocentrum počas obdobia realizácie projektu navštívilo viac než 1500 návštevníkov, najmä z radov základných škôl

Don't Separate Yourself! Separate Waste with Us II

End-recipient: Tatro Civic Association
Address: KEMI 627/5, 031 04 Liptovský Mikuláš
Web pages: -

Grant: 32,435 EUR
Realisation period: October 2009 – December 2010

Aim: improve logistics of the separated waste collection system in the Liptovský Mikuláš town and its surrounding and create optimal conditions for waste separation in the services sector – especially for tourist business and public institutions

Note: The project is a follow up project to the project of the Tatro Civic Association Don't Separate Yourself! Separate Waste with Us

Activities and outcomes:

- distribution of more than 200 containers for separated waste collection especially in the central part of the Liptovský Mikuláš town. The containers, which were distributed according to a survey of separated waste management improvement in the town, serve mainly the business sector and public institutions in Liptovský Mikuláš
- propagation of waste separation in the Liptovský Mikuláš region: preparation and dissemination of a series of thematic leaflets and leading a campaign in MIKULÁŠ, a magazine for the inhabitants of the town (www.lmikulas.sk)
- organising of motivation competitions and various educational activities such as: excursion to a waste collection and separation facility in the town, to a dump-site for solid communal waste at the Veterná Poruba village and interactive programmes and lectures. In total, more than 60 educational events for at least 1,500 participants were provided.
- coordination of activities of 11 teams of young people from elementary and high schools. In the period 2010 – 2012, the teams will monitor the quality of living environment in their counties. Information on findings that will be in disagreement with officially set norms will be submitted to relevant institutions. At a workshop, the NGO handed over to the members of the teams, water quality monitoring kits for outdoor use, which is a tool supporting their work

Neseparujte sa! Separujte s nami II

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

OZ Tatry

KEMI 627/5, 031 04 Liptovský Mikuláš

-

32 435 EUR

október 2009 – december 2010

Cieľ podprojektu: v rámci zlepšovania logistiky separovaného zberu v cieľovej oblasti, vytvoriť optimálne podmienky separácie odpadov pre subjekty podnikajúce v službách v meste Liptovský Mikuláš.

Pozn.: Projekt je pokračovaním úspešného rovnomenného projektu OZ Tatry na Neseparujte sa! Separujte s nami

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- rozmiestnenie vyše 200 nádob na triedený zber odpadov predovšetkým v centrálnej zóne mesta Liptovský Mikuláš. Cieľovými skupinami sú najmä podnikateľské subjekty a verejné inštitúcie v meste. Nádobu boli rozmiestnené v súlade s výsledkami prieskumu optimalizácie separovaného zberu v oblasti
- propagácia triedeného zberu odpadov v zberovej oblasti Verejnoprospešných služieb Liptovský Mikuláš: príprava a distribúcia série propagačných letákov a zabezpečenie informačnej kampane v Mesačníku pre všetkých občanov mesta – MIKULÁŠ (www.lmikulas.sk)
- uskutočnenie motivačnej súťaže a tradičných výchovno-vzdelávacích aktivít, ako sú exkurzie do zberného a separačného strediska VPS, exkurzie na skládku TKO Veterná Poruba a realizácia interaktívnych programov a prednášok; spolu realizácia 60 vzdelávacích podujatí pre viac než 1500 účastníkov
- podpora vzniku 11 skupín mladých ľudí z prostredia základných a stredných škôl, ktorí sa v rokoch 2010 – 2012 budú na úrovni okresov venovať realizácii monitoringu kvality životného prostredia. Zistenia, ktoré budú v rozpore s platnými právnymi predpismi, budú skupiny podstupovať príslušným orgánom štátnej správy. Účastníkom školiaceho seminára v apríli 2010 organizácia odovzdala, okrem iného, aj prenosné monitorovacie laboratória pre analýzu kvality vôd

From Separation to Minimisation of Waste

End-recipient:	Friends of the Earth-SPZ	Grant:	62,274 EUR
Address:	Alžbetina 53, P.O. Box H-39, 040 01 Košice	Realisation period:	July 2009 – December 2010
Web pages:	www.priateliazeme.sk/spz		

Aim: support municipalities in improvement of their waste management and increase public awareness on waste minimisation and its re-use

Activities and outcomes:

- providing complex assistance to municipalities towards optimising their waste management systems. Among the most significant cases are assistance at:
  - » optimising waste management systems of the following municipalities: Banská Štiavnica, Kladzany, Partizánske, Suchá, Turzovka, Vidiná a Zvončín
  - » building or increasing effectiveness of waste collection system: Banská Štiavnica, Chochoľná – Velčice, Očová, Partizánske, Turzovka a Zalužice
  - » building household composting in the villages of the Bielokarpatskotrenčiansky and Šípok micro-regions, Rudlov, Turzovka and Vidiná municipalities and Svatobor pod Oblíkom Civic Association
- ad-hoc expert assistance to other municipalities in a smaller extent
- realisation of 3 expert workshops for the members of the Police Force of the Slovak Republic, which were attended by 185 participants
- elaboration of 3 manuals for municipalities on proper waste management and an “open door day” at a model municipality
- organising an event “After Christmas Recycling 2010 in Košice, where people could donate used and unnecessary but useful items to those who need them
- spreading information towards broader public through lectures on household composting, published printed materials (e.g. thematic calendars), press releases, web pages, photo-series on various ways of composting and publishing spots in a TV
- accomplishment of a “toxic audit” at 31 nursery schools in Slovakia. Based on the outcomes, the NGO prepared an expert study and supported alternatives feasible for nursery schools and organised lectures on toxic materials and eco-cosmetics, household cleaners and other products for nursery schools in the Košice city
- organisation of a German-Slovak camp for approximately 50 children where participants learned about environmental issues according to an ecology approach with depth.

Od triedenia k minimalizácii odpadu

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Priatel'ia Zeme-SPZ

Alžbetina 53, P.O. Box H-39, 040 01 Košice

www.priateliazeme.sk/spz

62 274 EUR

júl 2009 – december 2010

Cieľ podprojektu: zvýšiť povedomie verejnosti o znižovaní množstva odpadu a opätovnom používaní materiálov.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- poskytovanie komplexnej pomoci mestám a obciam pri optimalizácii ich systémov nakladania s odpadmi. Najvýznamnejšie príklady asistencie:
  - » pri optimalizácii systému nakladania s odpadmi: Banská Štiavnica, Kladzany, Partizánske, Suchá, Turzovka, Vidiná a Zvončín
  - » pri vybudovaní alebo zefektívnení činnosti zberného dvora: Banská Štiavnica, Chocholná – Velčice, Očová, Partizánske, Turzovka a Zalužice
  - » s rozvojom domáceho kompostovania: obce v mikroregiónoch: Bielokarpatskotrenčiansky, Šípok, obce Rudlov, Turzovka Vidiná, OZ Svatobor pod Oblíkom
- priebežné poskytovanie odborného poradenstva v menšom rozsahu ďalším obciam
- uskutočnenie troch odborných školení pre príslušníkov policajného zboru SR, s celkovým počtom 185 účastníkov
- vypracovanie troch odborných príručiek o správnom nakladaní s odpadmi pre samosprávy a usporiadanie dňa otvorených dverí v modelovej obci
- usporiadanie tzv. Povianočnej recyklácie 2010, v rámci ktorej mohli ľudia venovať použiteľné veci, ktoré by inak vyhodili (Košice)
- šírenie osvedy medzi verejnosťou prednáškami o domácom kompostovaní v obciach, tlačnými materiálmi (napríklad tematicky zameranými kalendármi), zasielaním tlačových správ médiám, vlastným webom, fotoseriálom o rôznych spôsoboch kompostovania či odvysielaním klipov v TV
- uskutočnenie „toxického auditu“ v 31 materských škôlkach na Slovensku. Na jeho základe Priatel'ia Zeme - SPZ pripravili odbornú štúdiu a podporovali alternatívy dostupné pre materské školy a uskutočnili prednášky o toxických látkach v materských centrách v Košiciach, na ktorých predstavili aj prírodnú kozmetiku a drogériu
- usporiadanie nemecko-slovenského tábora pre približne 50 detí, kde boli účastníkom sprostredkované informácie o environmentálnych problémoch v hlbších súvislostiach

The River Without Barriers

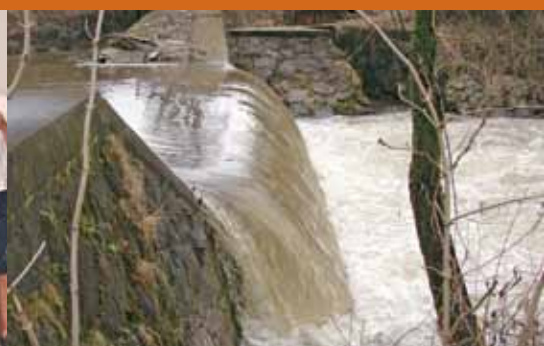
End-recipient: Muránska planina Non-Profit Fund
Address: Muránska Dlhá Lúka č. 78, 04919
Web pages: www.muranska-planina.sk

Grant: 90,000 EUR
Realisation period: July 2009 – December 2010

Aim: remove the largest migration barrier on the Muráň River and thus improve the situation in the area of European importance, as well as increase public interest in the region

Activities and outcomes:

- preparation for a barrier removal: the NGO acquired a construction permit in August 2009 related to removing the migration barrier on the Muráň River
- barrier removal and building a section with boulders at its original place. Thanks to this measure, 6 original fish species could resettle the area upstream from the removed barrier. Restoration of the continuity of the stream as a biological corridor helped as well other species for example, the European crayfish and the Carpathian brook lamprey
- organisation of a 2-day workshop on methodology of fish mapping after removal of the barrier for relevant institutions and realisation of the monitoring of fish species migration after the barrier was removed
- collecting data on the thick shelled river mussel occurrence along the stream, processing the data using GIS layers and submitting the results to the Muránska planina National Park and Slovenský kras National Park administrations. By realising this measure, the NGO contributed to the protection of the species
- supporting interest in the Muráň river and the Muránska planina National Park especially by organising an international work camp for volunteers in cooperation with the INEX organisation in 2009, as well using media

Rieka bez bariér

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Muránska planina n. f.

Muránska Dlhá Lúka č. 78, 04919

www.muranska-planina.sk

90 000 EUR

júl 2009 – december 2010

Cieľ podprojektu: odstránenie najväčšej migračnej bariéry na rieke Muráň, čím sa dosiahne zlepšenie stavu tohto územia európskeho významu, ako aj zvýšenie informovanosti o území.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- príprava na realizáciu stavby: v auguste 2009 organizácia získala územné a stavebné rozhodnutie pre odstránenie vodného stupňa na rieke Muráň
- odstránenie vodného stupňa a jeho nahradenie zdrsneným sklzom. Vďaka opatreniu môže šesť pôvodných druhov rýb opäť osídliť svoje pôvodné územie. Obnovenie pozdĺžnej kontinuity rieky v danom úseku a jej funkcie biokoridoru pritom pomáha aj ďalším druhom, ako napríklad mihuli potiskej či rakovi riečnemu
- uskutočnenie 2-dňového workshopu zameraného na metodiku mapovania rýb po odstránení bariéry pre zainteresované inštitúcie a uskutočnenie monitoringu postupu sledovaných druhov rýb do časti rieky nad prekážkou
- zmapovanie výskytu korytka riečného na riečnom toku, spracovanie údajov v grafickom informačnom systéme a ich poskytnutie správam Národného parku Muránska planina a Slovenský kras. Organizácia tým prispela k zabezpečeniu ochrany tohto druhu
- podpora záujmu o riekú Muráň a NP Muránska planina, a to najmä uskutočnením medzinárodného pracovného tábora pre dobrovoľníkov Inex 2009, ako aj priebežnou medializáciou a propagáciou projektu a jeho výsledkov v tlači a elektronických médiách

Preparation and Application of System of Integrated Water Source Management and Model Solutions at Municipality and their Watershed Level

End-recipient: Association of Towns and Municipalities of Slovakia
Address: Bezručova 9, 811 04 Bratislava
Web pages: www.zmos.sk

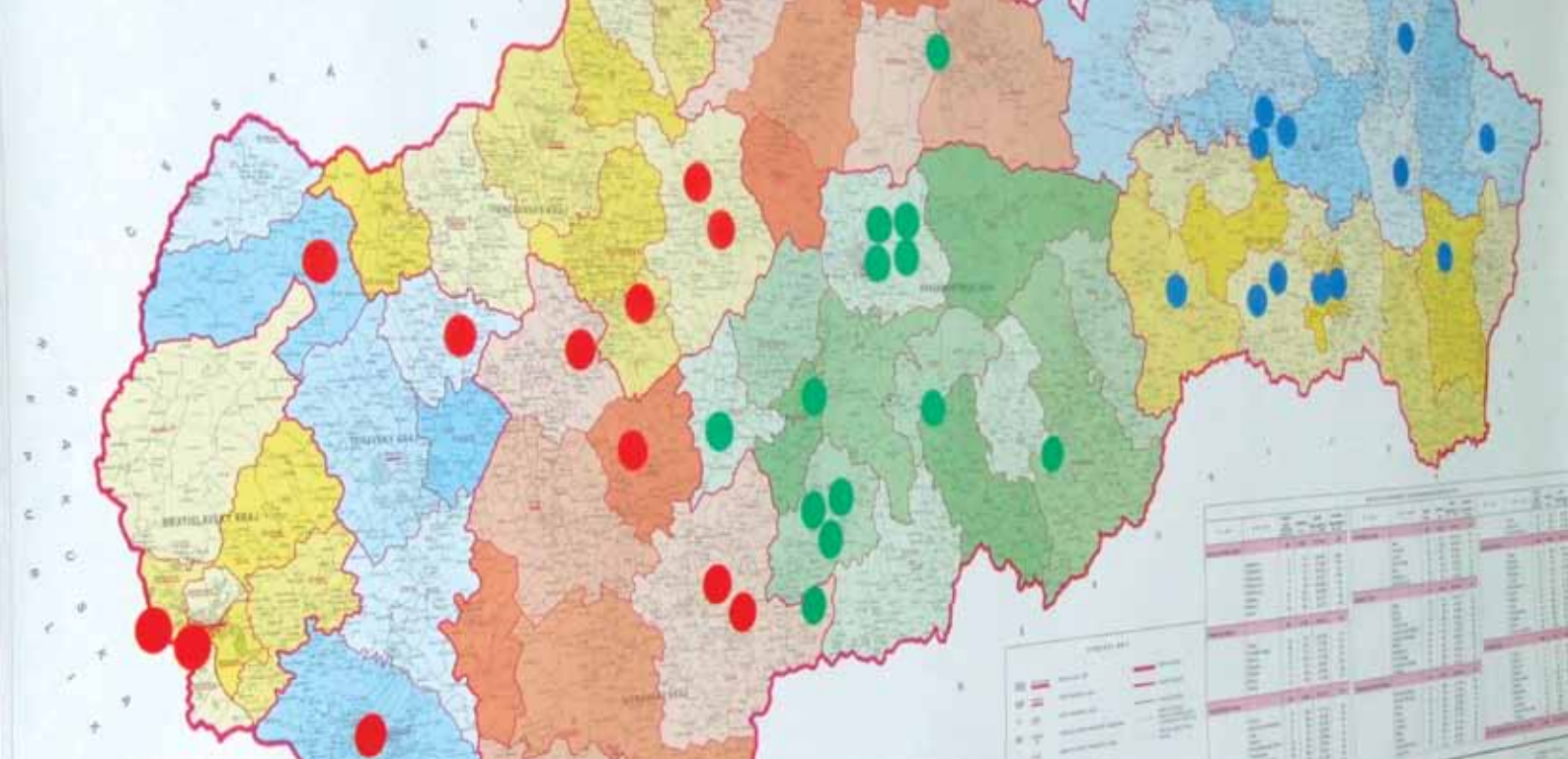
Grant: 70,000 EUR
Realisation period: June 2009 – November 2010

Aim: establish local water planning and practical utilization of integrated water resources management via preparation of the local Integrated Water Resources Management Plans (IWMP) in practice through making municipal IWMP as a system tool addressing protection from floods and sustainable sanitation in the watersheds and settlements existing in their areas

Activities and outcomes:

- establishment of the so called Editors Council that prepared a methodology for preparation of local Integrated Water Resources Management Plans
- preparation of educational programme named Integrated Water Resources Management Plans at the level of municipalities and their watersheds
- assembling a network of 30 regional coordinators of the association for IWMP implementation
- taking active participation at making and monitoring the legislation related to water resource management, as well as in relation to various conceptual documents and subsidy policies in area of water management aiming at creation of appropriate framework conditions for IWMP implementation. In addition, the association contributed to the creation of the Water Act and the Act on Flood Protection proposals and submitted their position on the documents: Watershed Management Plans and the Slovak Water Management Plan
- preparation and publishing the Catalogue of technological, technical and bio-technical solutions, measures and examples from the practice in connection with operation of an information portal of the association
- publishing a thematic issue of an Environmental magazine (N. 06/2009)
- spreading information on the project and relevant themes through web-pages, seminars, conferences and business meetings with various partners

Príprava a aplikácia systému integrovaného manažmentu vodných zdrojov a modelových riešení na území obcí a ich povodí

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Združenie miest a obcí Slovenska (ZMOS)

Bezručova 9, 811 04 Bratislava

www.zmos.sk

70 000 EUR

jún 2009 – november 2010

Cieľ podprojektu: praktické etablovanie tretieho stupňa vodného plánovania, na území obcí a uplatnenie integrovaného manažmentu vodných zdrojov (IMZV) v praxi prostredníctvom zostavovania plánov IMZV obce ako systémového riešenia otázok protipovodňovej prevencie, ochrany pred povodňami a udržateľnej sanitácie v rámci celých povodí a sídiel na ich území.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- založenie tzv. redakčnej rady, ktorá sa podieľala na zostavení metodiky na prípravu plánov integrovaného manažmentu vodných zdrojov obce
- vytvorenie samostatného vzdelávacieho programu s názvom Integrovaný manažment vodných zdrojov na úrovni obcí a ich povodí
- vybudovanie siete 30 regionálnych koordinátorov ZMOS pre IMZV
- práca expertnej skupiny ZMOS na pripomienkovaní a monitorovaní vodnej legislatívy, koncepčných dokumentov a dotačných politík v oblasti vodného hospodárstva, s cieľom vytvoriť vhodné rámcové podmienky pre zavádzanie a prehlbovanie IMZV do praxe.
- ZMOS okrem iného pripomienkovalo návrh zákona o vodách a návrh zákona o ochrane pred povodňami a zaslali stanovisko dokumentom Plán manažmentu povodí a Vodný plán Slovenska
- príprava a zverejnenie Katalógu technologických, technických a bio-technických riešení, opatrení a príkladov z praxe v spojení s prevádzkovaním informačného portálu ZMOS
- publikovanie tematického čísla časopisu Životné prostredie (číslo 06/2009)
- informácie o projekte a jeho témach ZMOS šírilo tiež prostredníctvom vlastných webových stránok, seminárov, konferencií a pracovných stretnutí s rôznymi partnermi

Micro-regions for Nature

End-recipient: For Nature Civic Association
Address: M. Turkovej 22, 911 01 Trenčín
Web pages: www.preprirodu.sk

Grant: 39,497 EUR
Realisation period: June 2009 – November 2010

Aim: ensure permanent and regular support of municipalities in the region focused on protection and management of localities with species of European importance

Activities and outcomes:

- cooperation with municipalities and micro-regions to ensure support of appropriate management of the protected areas, including common projects planning. The NGO succeeded to acquire promise of material help from several micro-regions and, in the case of the Bošácka micro-region, a financial contribution as well. Ensuring support of the protected areas management from the municipalities and micro-regions in the area could become a model solution for solving the issue of protected meadows management in other parts of Slovakia
- identification of properties in selected protected areas in order of their prospective renting
- management of valuable biotopes during the project period by realisation of practical measures in selected localities: organising 6 summer working camps and 10 week-end brigades aimed at practical management of the protected areas
- accomplishment of outdoor data collection focused at molluscs and insects in the Beckovské Skalice Nature Reserve. Based on the research, For Nature Civic Association published a brochure on the nature reserve. The NGO also built an educational trail with 7 boards across the area – the first educational trail in Slovakia with information on management of a protected area
- organising “Frog Taxi” events – at spring 2009, the NGO with a number of activists ensured transfer of about 1,800 frogs across roads at 4 localities
- raising awareness in environmental area through organising lectures at elementary schools in the region, web pages and printed materials, including a calendar with planned activities for 2010, as well as by organising outdoor excursions into protected areas

Mikroregióny pre prírodu

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

OZ Pre Prírodu

M. Turkovej 22, 911 01 Trenčín

www.preprirodu.sk

39 497 EUR

jún 2009 – november 2010

Cieľ podprojektu: zabezpečiť trvalú a pravidelnú podporu obcí mikroregiónov pri ochrane a starostlivosti o lokality s výskytom biotopov európskeho významu a tým zabezpečiť ochranu pred znižovaním biodiverzity v environmentálne cenných územiach.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- spolupráca s obcami a mikroregiónmi na zabezpečení podpory ochrannárskej starostlivosti o chránené územia, vrátane plánovania účasti na spoločných projektoch. Organizácii sa podarilo vo viacerých regiónoch získať tiež prísľúbenie materiálnej podpory a v mikroregióne Bošáčka aj finančnej. Zabezpečenie podpory starostlivosti o územia zo strany obcí a mikroregiónov predstavuje modelový príklad riešenia tohto problému aj v rámci ďalších regiónov Slovenska
- identifikácia majetkov vo vybraných chránených územiach za účelom ich prenájmu
- zabezpečenie dobrého stavu cenných biotopov v priebehu trvania projektu realizáciou prakticky zameraných zásahov vo vybraných lokalitách: zorganizovanie šiestich letných pracovných ochrannárskych táborov a 10 víkendových brigád v rámci starostlivosti o chránené územia
- uskutočnenie terénneho prieskumu v Prírodnej rezervácii Beckovské Skalice, zameraného na mäkkýše a hmyz. Na základe prieskumu Pre Prírodu vydali zborník o prírodnej rezervácii. Na území rezervácie vybudovali náučný chodník so siedmimi informačnými tabuľkami – prvý na Slovensku s tematikou starostlivosti o chránené územie
- zabezpečenie jarného prenosu asi 18 000 žiab cez cestné komunikácie na kolíznych úsekoch v štyroch lokalitách s pomocou desiatok dobrovoľníkov v rámci akcií *Žabie taxi*
- šírenie environmentálnej osvetvy formou prednášok na základných školách, webových stránok či tlačených materiálov, vrátane kalendára s plánovanými aktivitami na rok 2010, ako aj prírodovedných exkurzií do chránených území

Gedrianske lúky Meadows Biomass Utilisation

End-recipient: Slovak Ornithological Society / BirdLife Slovakia
Address: Mlynské nivy 41, 821 09 Bratislava 2
Web pages: www.vtaky.sk

Grant: 70,946 EUR
Realisation period: June 2009 – November 2010

Aim: ensure sustainable management of the Gedrianske lúky meadows in the Žitavský luh Nature Reserve

Activities and outcomes:

- purchasing equipment for biomass harvesting
- organising seasonal harvesting and processing of biomass from an area of about 40 hectares in 2009 and 2010. The project is unique because of using biomass of specific quality (tall sedges), which demands original approach to its primary processing and use as a source of energy
- ensuring testing of the processed biomass in a heating facility in the Šala town. The testing was very successful, which makes good perspective of supplementing the traditional management of the Gedrianske lúky meadows (the local communities have not been interested in the traditional management for a long period) by using the biomass as

a renewable source of energy. This approach will make management of the area economically feasible and will result in preservation and improvement of the quality of local biotopes and thus as well to ensuring favourable conditions for the species living in the area

- monitoring of influence of realised activities on biodiversity of the Gedrianske lúky meadows: basic expert monitoring of birds, insects and plants living in the protected area
- increasing the quality and quantity of information on using meadow biomass and its positive impact on meadow biodiversity by lectures, outdoor excursions, contest in traditional meadow mowing and media work

Využitie biomasy Gedrianskych lúk

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko

Mlynské nivy 41, 821 09 Bratislava 2

www.vtaky.sk

70 946 EUR

jún 2009 – november 2010

Cieľ podprojektu: zabezpečiť trvalo udržateľné obhospodarovanie lúčnych porastov Gedrianskych lúk, ktoré sa nachádzajú v prírodnej rezervácii Žitavský luh.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- zakúpenie technického zariadenia na získavanie biomasy z lúk s rozlohou približne 40 ha
- organizovanie odberu a spracovania lúčnej biomasy v sezónach 2009 a 2010. MVO získala z územia za projektové obdobie spolu asi 150 ton biomasy. Projekt je pritom výnimočný špecifickou kvalitou vegetácie územia (vysoké ostrice), ktorá si vyžaduje osobitnejší prístup pri prvotnom spracovaní, ako aj využití na energetické účely
- zabezpečenie technického odskúšania spracovanej biomasy v teplárni v Šali. Výsledky skúšok boli úspešné, čo vytvára dobrý predpoklad pre náhradu tradičného hospodárenia v lokalite, o ktoré už dlhší čas nie je záujem. Riešením je využitie lúčnej biomasy ako obnoviteľného zdroja na výrobu tepla a tým aj udržanie a zlepšenie priaznivého stavu druhov a biotopov
- sledovanie vplyvu projektových činností na biodiverzitu: zabezpečenie základného odborného monitoringu vtáctva, hmyzu a rastlín v chránenej lokalite
- zvýšenie úrovne a kvality informovanosti o využití biomasy a vplyvu tejto činnosti na biodiverzitu formou prednášok, terénnych exkurzií, súťaže v ručnom kosení sena a mediálnej práce

Pilot Project: Spreading Information on RES Using a Facility Installed at the School

End-recipient: Waldorf Private Elementary School
Address: Vihorlatská 10, 831 04 Bratislava
Web pages: ba.iwaldorf.sk

Grant: 89,476 EUR
Realisation period: May 2009 – July 2010

Aim: install a heating pump in order to build a practical example of functional solution of school heating

Activities and outcomes:

- managing purchase, installation and operation of a heating pump used for heating the building as well as other relevant purposes. The most significant advantage of this type of solution is its stable performance practically independent of the surrounding temperature. In the heating season of 2009 - 2010, the heating pump saved 1,735 GJ (482 MWh) of energy, which corresponds to approximately 51 thousand m³ of natural gas. By this measure, the production of greenhouse gases were reduced 10 times
- preparation of an electronic model of the heating pump. The model serves as a teaching aid showing production of heat and heating the school building using renewable source of energy
- enlarging biology curriculum by the theme of growing plants based on permaculture principles, as well as curriculums of subjects related to environmental themes
- practical application of permaculture principles at the school yard: growing plants based on permaculture, building of several structures, such as a garden pool, herb spirals and using the garden for practical outdoor teaching
- spreading information on the heating pump with other schools in the region and broader public, particularly by publishing a leaflet, articles and participation at several public events

Pilotný projekt šírenia poznatkov o obnoviteľných zdrojoch energie na inštalovanom zariadení v škole

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Súkromná základná škola waldorfská, n.o.

Vihorlatská 10, 831 04 Bratislava

ba.iwaldorf.sk

89 476 EUR

máj 2009 – júl 2010

Cieľ podprojektu: vytvorenie praktického príkladu funkčného riešenia vykurovania a výroby tepla na báze OZE.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- nákup, inštalácia a prevádzkovanie tepelného čerpadla typu voda – voda na vykurovanie a výrobu teplej úžitkovej vody v škole. Výhodou takéhoto typu zariadenia je jeho stabilný vykurovací výkon prakticky nezávislý na okolitej teplote. Tepelné čerpadlo vo vykurovacej sezóne 2009/2010 ušetrilo škole 1735 GJ (482 MWh) energie, čo v prepočte na jednotku zemného plynu predstavuje úsporu asi 51 tisíc m³ zemného plynu. Produkcia skleníkových plynov pri výrobe tepla klesla asi 10-násobne
- príprava virtuálneho modelu čerpadla v elektronickej verzii. Model slúži škole ako vyučovacia pomôcka pri vysvetľovaní témy výroby tepla a vykurovania na báze obnoviteľných zdrojov energie
- rozšírenie učebných osnov prírodopisu o tému permakultúrneho pestovania rastlín, ako aj učebných osnov ďalších predmetov, ktoré súvisia s environmentálnymi témami
- praktické uplatnenie permakultúrnych princípov v areáli školy na príklade: pestovanie rastlín postupmi v súlade s princípmi permakultúry, vybudovanie viacerých záhradných prvkov, ako sú napríklad jazierko a bylinkové špirály a využívanie záhrady na samotnú výučbu
- sprostredkovanie informácií o zariadení ďalším školám a širšej verejnosti, najmä prostredníctvom letáku, článkov a účasťou na vybraných verejných podujatiach

Local, Regional and Old Cultivars in the Context of Food Safety

End-recipient: Alter Nativa Civic Association
Address: Brdárka 11, SK 049 34 Brdárka
Web pages: www.alter-nativa.sk

Grant: 47,594 EUR
Realisation period: May 2009 – October 2010

Aim: create a system for saving local and regional cultivars of useful plants grown in Slovakia.

Activities and outcomes:

- elaboration of methodology to collect samples from cherry trees (the *Cerasus* genus) and measuring in the surrounding Brdárka village in cooperation with the Institute of Biodiversity Preservation and Biological Safety
- realisation of an outdoor research of the presence of cherry tree cultivars in the surrounding of the Brdárka village. The NGO collected data on the quality of fruits and leaves of cherry tree cultivars, as well as stocktaking of the cultivars. In total, data on 1,500 individual trees was collected during the project period
- preparation of 0.3 hectares land in an area in order to establish an orchard and assembling a collection of samples of regional cultivars of trees and other kinds of agricultural plants used at the regional level
- gathering samples from selected trees for preservation. The collection includes and saved 300 grafts of 12 different genotypes
- establishment of a gene pool orchard with 36 unique regional cultivars of trees and herbs traditionally used in Slovakia
- creation of an internet catalogue of old and regional cultivars of agricultural plants traditionally used in Slovakia
- providing reproduced biological material (seeds and grafts) to schools and interest groups (seeds of 20 various kinds of plants and 50 cherry tree cultivars)
- ensuring preparation of a document describing actual legislative norms on preservation of regional cultivars of agricultural plants
- spreading information on the theme of regional cultivars and food safety through printed materials, 3 several-day courses and web pages

Miestne, krajové a staré odrody v kontexte potravinovej bezpečnosti

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Alter Nativa o. z.

Brdárka 11, SK 049 34 Brdárka

www.alter-nativa.sk

47 594 EUR

máj 2009 – október 2010

Cieľ podprojektu: vybudovanie systému pre záchranu miestnych a krajových odrôd z úžitkových druhov rastlín pestovaných na území Slovenska.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- vytvorenie metodiky odberu vzoriek a meraní odrôd druhu čerešňa (*Cerasus*) v katastri obce Brdárka v spolupráci s Inštitútom ochrany biodiverzity a biologickej bezpečnosti
- uskutočnenie terénneho výskumu výskytu odrôd čerešní v katastri obce Brdárka. Alter Nativa sa zamerala najmä na získavanie údajov o vlastnostiach plodov a listov a inventarizáciu drevín. Celkovo získala údaje o viac ako 1 500 stromoch
- príprava pozemku o rozlohe 0,3 ha pre obnovenie sadu a vytvorenie novej kolekcie vzoriek krajových odrôd drevín i hospodárskych plodín
- zabezpečenie odberu z vytipovaných stromov: získanie 300 vrúblov z 12 kategórií genotypov
- založenie prezentačného genofondového sadu semien, s 36 originálnymi, pôvodne rozšírenými, pestovanými a využívanými krajovými odrodami úžitkových druhov rastlín a drevín na území Slovenska
- vytvorenie výmenného internetového katalógu pôvodne rozšírených, pestovaných a využívaných krajových odrôd z úžitkových druhov rastlín na území Slovenska
- poskytovanie rozmnoženého biologického materiálu (semená a vrúbly) školám a záujmovým skupinám (semená 20 druhov rastlín a vyše 50 druhov čerešní)
- zabezpečenie prípravy dokumentu s témou legislatívneho stavu ochrany a možnej ochrany krajových odrôd úžitkových druhov rastlín
- šírenie informácií o téme krajových odrôd a potravinovej bezpečnosti prostredníctvom tlačných materiálov, troch viacdňových kurzov a webových stránok

From the Yard

End-recipient: Ekotrend Slovakia
Address: Michala Hlaváčka 21, 054 01 Levoča
Web pages: www.ecotrend.sk

Grant: 36,740 EUR
Realisation period: May 2009 – June 2010

Aim: participate at the legislative processes related to legal sale from the yard so that the rules suite the farmers and consumers.

Activities and outcomes:

- taking expert participation at forming legal norms for selling agricultural products from the yard with the aim of making the conditions for farmers and consumers as favourable as possible
- supporting transfer of information towards target groups by organising two courses on selling from the yard focused on plant and animal production. At the courses, the farmers received information manuals for both areas with basic information on the legislative norms, as well as practical information
- creation of an informational and contact-making portal www.predajzdvora.sk. The web pages contain actual thematic information, as well as an interactive map with information on individual farms and products they offer
- providing information on selling from the yard to farmers and other interested individuals in written form, by phone, as well as by personal meetings
- supporting 40 farmers by providing them a newly-created "Selling from the Yard" logo
- spreading information towards broad public through portal www.predajzdvora.sk, as well as electronic and printed national media

Z dvora

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Ekotrend Slovensko

Michala Hlaváčka 21, 054 01 Levoča

www.ecotrend.sk

36 740 EUR

máj 2009 – jún 2010

Cieľ podprojektu: vytvorenie odborných kapacít na advokáciu záujmov farmárov a spotrebiteľov pre tzv. predaj z dvora a zvyšovanie verejného povedomia, ktorá s touto spoločenskou zmenou súvisí.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- odborné zapojenie do vytvárania právneho prostredia pre legálny predaj s cieľom, aby v čo najvyššej miere vyhovovalo farmárom i spotrebiteľom
- v rámci šírenia informácií cieľovým skupinám usporiadanie dvoch kurzov o predaji z dvora, zameraných na rastlinnú a živočíšnu výrobu. V rámci kurzov boli farmárom odovzdané informačné manuály pre obe oblasti, ktoré obsahujú informácie o aktuálnej legislatíve v súvislosti s predajom z dvora, ako aj prakticky zamerané informácie
- vytvorenie informačného a sprostredkovacieho portálu www.predajzdvora.sk, ktorý okrem aktuálnych tematických informácií obsahuje aj interaktívnu mapu s údajmi o jednotlivých farmách a ich produktoch
- poskytovanie informácií písomne, telefonicky, ako aj formou osobných stretnutí farmárom a záujemcom o problematiku predaj z dvora
- podpora 40 farmárov venovaním nového loga *Predaj z dvora*
- šírenie informácií medzi širšou verejnosťou prostredníctvom portálu www.predajzdvora.sk, ako aj celoslovenských elektronických a tlačných médií

Network of Natural Gardens in Slovakia

End-recipient: SOSNA Civic Association
Address: Zvonárska 12, 040 01, Košice
Web pages: www.sosna.sk

Grant: 52,174 EUR
Realisation period: June 2009 – November 2010

Aim: support restoration and creation of healthy Natural Gardens as an important ecologic, aesthetic and landscape-making feature that will make a contribution to local food self-sufficiency.

Activities and outcomes:

- finishing building an organic garden at the SOSNA Eco-centre at Družstevná pri Hornáde village. The garden is open to public and serves, as a model area, for education of various target groups
- building of a cellar at the Eco-centre, which will be used for storing planting stock and crops
- gathering planting stock and its ongoing enlargement by collected seeds, bulbs, roots and other material used for planting. This plant bank will serve as a source of planting stock for establishing and supplementing other gardens. With this type of material – resistant and traditional plants – the NGO distributes as well relevant descriptions of plants growing, biological treatment, processing, use and other practical information related to organic gardening
- establishing a network - Friends of Organic Gardens – members of which are NGOs dealing with organic agriculture as well as individuals
- realisation of four 2-day workshops Designing Organic Garden with practical application of the knowledge in gardens belonging to schools or NGOs
- realisation of three week-end trainings focused on growing plants in an organic way, cooking with home-grown bio-products and rarely used plants as well as processing and storing the vegetables
- spreading information on organic gardens, organic growing plants and processing of crops, as well as relevance of using local organic production by consultations at the Eco-centre garden, printed materials, touring exhibition and excursion to similar gardens

Sieť prírodných záhrad na Slovensku

Konečný prijímateľ:

OZ SOSNA

Adresa organizácie:

Zvonárska 12, 040 01, Košice

Webové stránky:

www.sosna.sk

Nenávratný finančný príspevok:

52 174 EUR

Obdobie realizácie:

jún 2009 – november 2010

Cieľ podprojektu: podporiť obnovu a tvorbu zdravých Prírodných záhrad ako významného ekologického, estetického a krajinotvorného prvku prispievajúceho k miestnej potravinovej sebestačnosti.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- dobudovanie verejne prístupnej prírodnej biozáhrady ako demonštračnej a vzdelávacej plochy pre rôzne cieľové skupiny pri Centre trvalo udržateľných alternatív SOSNA v Družstevnej pri Hornáde
- vybudovanie pivnice pri centre pre uskladnenie výsadbového materiálu a úrody
- vytvorenie banky výsadbového materiálu a priebežný zber semien, trsov, podzemkov a pod. Banka slúži ako zdroj materiálu pre založenie ďalších záhrad. SOSNA spolu s výsadbovým materiálom odolných a tradičných odrôd rastlín poskytuje aj popis pestovania, biologického ošetrovania, spracovania a využitia rastlín a ďalšie praktické rady pre biopestovanie
- založenie siete *Priatelía prírodných záhrad*, ktorej členmi sú MVO zamerané na oblasť prírodného poľnohospodárstva, ako aj jednotlivci
- realizácia štyroch dvojdnových tréningov *Dizajn prírodnej záhrady*, s praktickými ukázkami v záhradách, ktorých výstupom bolo aj vybudovanie samotných záhrad na pozemkoch škôl alebo MVO
- uskutočnenie troch víkendových tréningov zameraných na pestovanie rastlín bez chémie, varenie z domácich bioproduktov a netradičných druhov rastlín a spracovanie a uskladňovanie zeleniny
- šírenie informácií o biozáhradách, organickom pestovaní a spracovaní produkcie, ako aj o význame miestnych biopotravin konzultáciami vo vlastnej otvorenej záhrade, tlačnými aj elektronickými materiálmi, putovnou výstavou a exkurziou po podobných záhradách

In Čierny Balog, we Are Respectful Towards the Environment

End-recipient: Vydra – Rural Development Activity
Address: Hlavná 56, 976 52 Čierny Balog
Web pages: www.vydra.sk

Grant: 38,324 EUR
Realisation period: July 2009 – December 2010

Aim: make a contribution to improving the living environment in the Čierny Balog village and the Vydrovská dolina valley and to strengthen prevention activities in order to protect the local environment through education and relevant practical solutions

Activities and outcomes:

- training of local partners and staff in environmental protection at local level and leading environmental activities for elementary schools students, young people and broader public
- education of local public at 4 thematic public events covering the themes: saving energy, waste management and composting
- creation of an cross-sector partnership in the Vydrovská dolina valley – a popular tourist destination. The partnership strives to spread relevant information on environmental protection of the area and support environmentally acceptable behaviour of visitors to the valley. In the frame of the partnership, cooperation with 25 subjects offering tourist services in Čierny Balog and its surrounding area was established. To support the partners work, the NGO distributed to them containers for waste separation and sets of relevant information and offered them an option to build a compost-site. After basic assessment of performance of a partner, the successful subject received a local logo of the project
- development of the Vydra yard at the Čierny Balog village by simple land works, building a fence around the yard, building a bower, planting shrubs etc. During the tourist season, the yard is used for realisation of environmental activities such as a local eco-center
- realisation of a number of environmental education programmes designed for elementary school children visiting the area at school or family trips
- spreading information on the living environment in the target area and the possibilities of its protection by informational materials and motivation competitions for local people

V Čiernom Balogu sme ohľaduplní voči životnému prostrediu

Konečný prijímateľ:

Adresa organizácie:

Webové stránky:

Nenávratný finančný príspevok:

Obdobie realizácie:

Vydra – vidiecka rozvojová aktivita

Hlavná 56, 976 52 Čierny Balog

www.vydra.sk

38 324 EUR

júl 2009 – december 2010

Cieľ podprojektu: prispieť k zníženiu zaťaženia životného prostredia, posilniť preventívnu činnosť pri jeho ochrane prostredníctvom vzdelávania na všetkých úrovniach, šírenia osvedy a praktickými opatreniami v Čiernom Balogu a vo Vydrowskej doline.

AKTIVITY A VÝSLEDKY:

- školenia miestnych partnerov a spolupracovníkov v problematike ochrany životného prostredia a práca so žiakmi základných škôl, mládežou a širšou verejnosťou
- vzdelávanie miestnej verejnosti formou štyroch stretnutí zameraných na témy: šetrenie energiou, nakladanie s odpadmi a kompostovanie
- vytvorenie medzisektorového partnerstva pri Vydrowskej doline – destinácii cestovného ruchu, ktorého cieľom je šírenie osvedy a podpora environmentálneho správania návštevníkov a turistov v praxi. Partnerstvo a spoluprácu OZ Vydra nadviazali s 25 subjektmi, ktoré pôsobia v oblasti cestovného ruchu v Čiernom Balogu a okolí. Partnerom poskytli nádoby na triedený zber odpadov, možnosť vybudovania kompostovnísk a informačné balíčky. Po posúdení prevádzky bola subjektom odovzdaná miestna ekoznačka Sme ohľaduplní k životnému prostrediu
- úprava areálu OZ Vydra v obci Čierny Balog, ktorý je v turistickej sezóne využívaný na realizáciu environmentálnych aktivít ako Ekocentrum združenia: úpravy terénu, oplatenie pozemku, vybudovanie altánku a vysadenie živého plota
- realizácia množstva vzdelávacích aktivít a programov environmentálneho charakteru, najmä pre deti základných škôl z celého Slovenska v rámci školských zájazdov a rodinných výletov hlavne počas turistickej sezóny
- šírenie osvedy o životnom prostredí a praktických formách jeho ochrany informačnými materiálmi a motivačnými súťažami pre ľudí miestnej komunity

Overview of Supported Projects

End-recipient	Project	Sum EUR	Realisation Period	Page
PROTECTION OF THE ENVIRONMENT (19 projects: biodiversity - 11, air - 1, waste - 5, water - 2)		€ 1 487 667		
Tatry Civic Association	Don't Separate Yourselves! Separate Waste with Us	€ 46 031	05/08 - 03/10	6
SOSNA Civic Association	Alternative Solutions for Watershed Protection and Revitalisation	€ 104 459	05/08 - 05/10	8
Slovak Ornithological Society / BirdLife Slovakia	Protection of Biodiversity in NATURA 2000 Areas Using Implementation of EU Directives	€ 69 373	05/08 - 04/10	10
A-projekt	Management of Forests Valuable from Nature Protection Point of View	€ 81 568	05/08 - 03/10	12
WOLF Forest Protection Movement	Decreasing of Biodiversity Loss and Protection of Natural Biotopes in Area of Slovak Carpathians through Use of Evolutional Processes and Differentiation of the Area	€ 106 776	02/09 - 12/10	22
Regional Association for Nature Conservation and Sustainable Development	Conservation of the Danube Inland Delta as a Region of Biodiversity of European Importance	€ 106 911	02/09 - 12/10	26
Friends of the Earth-SPZ	More Recycling, Less Pollution	€ 94 510	02/09 - 12/10	32
Polana Bike-club	Bicycle Transport Development – Contribution to Improvement of the Air Quality	€ 88 869	02/09 - 10/10	36
DAPHNE – Institute of Applied Ecology	Preparation of an Expert Proposal for Additions to NATURA 2000 Network in the Pannonian and Alpine Bio-geographical Region	€ 106 887	02/09 - 12/10	38
Raptor Protection of Slovakia	Raptors and Owls in the Network of Protected Bird Areas of Slovakia	€ 89 253	02/09 - 11/10	40
Friends of the Earth-CEPA	Utilisation of Biologically Degradable Communal Waste in the Polana Region	€ 77 059	07/09 - 12/10	44
Forest Stewardship Council Slovakia	Primeval Forest Protection in Slovakia	€ 89 959	05/09 - 10/10	46
Raptor Protection of Slovakia	Implementation of the EC Bird Directive with Focus on Elimination of Bird Criminality Influencing Populations of Wild Birds in Slovakia	€ 52 486	06/09 - 11/10	48
Friends of the Malá Fatra National Park	Animal Rescue Station	€ 79 318	06/09 - 11/10	50
Tatry Civic Association	Don't Separate Yourselves! Separate Waste with Us II	€ 32 436	10/09 - 12/10	52
Friends of the Earth-SPZ	From Separation to Minimisation of Waste	€ 62 274	07/09 - 12/10	54
Muránska planina Non-Profit Fund	The River Without Barriers	€ 90 000	07/09 - 12/10	56
Association of Towns and Municipalities of Slovakia	Preparation and Application of System of Integrated Water Source Management and Model Solutions at Municipality and their Watershed Level	€ 70 000	06/09 - 11/10	58
For Nature Civic Association	Micro-regions for Nature	€ 39 497	06/09 - 11/10	60
SUSTAINABLE ENERGY (5 projects)		€ 350 039		
For Mother Earth Slovakia	Slovak Climate Coalition	€ 67 161	06/08 - 04/10	14
Energy Center Bratislava	PALISOL – Propagation and Application of Solar Systems in Health and Social Facilities	€ 34 854	02/09 - 06/10	28
Friends of the Earth-CEPA	Towards Sustainable Energy in the Polana Region	€ 87 601	02/09 - 12/10	30
Slovak Ornithological Society / BirdLife Slovakia	Gedrianske lúky Meadows Biomass Utilisation	€ 70 946	06/09 - 11/10	62
Waldorf Private Elementary School	Pilot Project: Spreading Information on RES Using a Facility Installed at the School	€ 89 477	05/09 - 07/10	64
FOOD SAFETY (5 projects)		€ 243 126		
Center of Environmental Activities	Organic Food to Schools	€ 39 411	07/08 - 01/10	16
Jablonka Civic Association	Practical realisation of healthy food gardens at schools and communities	€ 67 207	02/09 - 11/10	34
Alter Nativa Civic Association	Local, Regional and Old Cultivars in the Context of Food Safety	€ 47 594	05/09 - 10/10	66
Ekotrend Slovakia	From the Yard	€ 36 740	05/09 - 06/10	68
SOSNA Civic Association	Network of Natural Gardens in Slovakia	€ 52 174	07/09 - 11/10	70
ENVIRONMENTAL EDUCATION (5 projects)		€ 298 892		
Centre of Environmental and Ethical Education ZIVICA	Holistic Environmental Education	€ 106 921	06/08 - 05/10	18
DAPHNE – Institute of Applied Ecology	Practical Eco-Education for Nursery Schools – Creating a Model of Sustainable Countryside	€ 23 997	05/08 - 04/10	20
Ekenergia Rajec Civic Association	Energy at School – Energy at Home	€ 33 536	02/09 - 11/10	24
Centre of Environmental and Ethical Education ZIVICA	Green Schools	€ 96 114	02/09 - 12/10	42
Vydra – Rural Development Activity	In Čierny Balog, we Are Respectful Towards the Environment	€ 38 324	07/09 - 12/10	72
Total: 34 projects		€ 2 379 723		

Prehľad podporených projektov

Žiadateľ	Názov projektu	Suma EUR	Obdobie realizácie	Strana
OCHRANA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA (19 projektov, z toho biodiverzita: 11, ovzdušie: 1, odpady: 5, voda: 2)		€ 1 487 667		
OZ Tatry	Neseparujte sa! Separujte s nami	€ 46 031	05/08 - 03/10	7
OZ SOSNA	Alternatívne riešenia pre ochranu a oživenie povodia	€ 104 459	05/08 - 05/10	9
Slovenská ornitologická spoločnosť / BirdLife Slovensko	Ochrana biodiverzity v územiach NATURA 2000 prostredníctvom implementácie smerníc EÚ	€ 69 373	05/08 - 04/10	11
A-projekt n.o.	Manažment lesov s vysokou ochranárskou hodnotou	€ 81 568	05/08 - 03/10	13
Lesoochranárske zoskupenie VLK	Znižovanie straty biodiverzity a ochrana prírodných biotopov na území slovenských Karpát pomocou využitia evolučných procesov a diferenciacie územia	€ 106 776	02/09 - 12/10	23
Bratislavské regionálne ochranárske združenie – BROZ	Ochrana Dunajských luhov ako európsky významného centra biodiverzity	€ 106 911	02/09 - 12/10	27
Priatelía Zeme-SPZ	Viac recyklácie, menej znečistenia	€ 94 510	02/09 - 12/10	33
Cykloklub Poľana	Rozvoj cyklo dopravy – príspevok k zlepšeniu kvality ovzdušia	€ 88 869	02/09 - 10/10	37
DAPHNE – Inštitút aplikovanej ekológie	Príprava vedeckého návrhu na doplnenie sústavy NATURA 2000 v panónskom a alpínskom bioregiónu	€ 106 887	02/09 - 12/10	39
Ochrana dravcov na Slovensku	Dravce a sovy v sústave chránených vtáčích území Slovenska	€ 89 253	02/09 - 11/10	41
Priatelía Zeme-CEPA	Zhodnocovanie biologických komunálnych odpadov na Poľane	€ 77 059	07/09 - 12/10	45
FSC Slovensko	Ochrana pralesov Slovenska	€ 89 959	05/09 - 10/10	47
Ochrana dravcov na Slovensku	Implementácia Smernice o vtákoch s dôrazom na elimináciu vplyvu vtácej kriminality na populácie voľne žijúcich vtákov na území Slovenska	€ 52 486	06/09 - 11/10	49
Priatelía Národného parku Malá Fatra	Záchrana živočíchov	€ 79 318	06/09 - 11/10	51
OZ Tatry	Neseparujte sa! Separujte s nami II	€ 32 436	10/09 - 12/10	53
Priatelía Zeme-SPZ	Od triedenia k minimalizácii odpadu	€ 62 274	07/09 - 12/10	55
Muránska planina n.f.	Rieka bez bariér	€ 90 000	07/09 - 12/10	57
Združenie miest a obcí Slovenska (ZMOS)	Príprava a aplikácia systému integrovaného manažmentu vodných zdrojov a modelových riešení na území obcí a ich povodí	€ 70 000	06/09 - 11/10	59
OZ Pre Prírodu	Mikroregióny pre prírodu	€ 39 497	06/09 - 11/10	61
TRVALO UDRŽATEĽNÁ ENERGETIKA (5 projektov)		€ 350 039		
OZ Za Matku Zem	Slovenská klimatická koalícia	€ 67 161	06/08 - 04/10	15
Energetické centrum Bratislava	PALISOL – Propagácia a aplikácia solárnych systémov v zdravotníckych a sociálnych zariadeniach	€ 34 854	02/09 - 06/10	29
Priatelía Zeme-CEPA	Smerom k trvalo udržateľnej energetike v regióne Poľana	€ 87 601	02/09 - 12/10	31
Slovenská ornitologická spoločnosť/ BirdLife Slovensko	Využitie biomasy Gedrianskych lúk	€ 70 946	06/09 - 11/10	63
Súkromná základná škola waldorfská, n.o.	Pilotný projekt šírenia poznatkov o OZE na inštalovanom zariadení v škole	€ 89 477	05/09 - 07/10	65
POTRAVINOVÁ BEZPEČNOSŤ (5 projektov)		€ 243 126		
Centrum environmentálnych aktivít (CEA)	Biopotraviny do škôl	€ 39 411	07/08 - 06/10	17
OZ Jablonka	Praktické realizácie zdravých jedlých záhrad v školách a komunitách	€ 67 207	02/09 - 11/10	35
Alter Nativa o.z.	Miestne, krajové a staré odrody v kontexte potravinovej bezpečnosti	€ 47 594	05/09 - 10/10	67
Ekotrend Slovensko	Z dvora	€ 36 740	05/09 - 06/10	69
OZ SOSNA	Sieť prírodných záhrad na Slovensku	€ 52 174	07/09 - 11/10	71
ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA (5 projektov)		€ 298 892		
Centrum environmentálnej a etickej výchovy ŽIVICA	Holistická environmentálna výchova	€ 106 921	06/08 - 05/10	19
DAPHNE - Inštitút aplikovanej ekológie	Praktická ekovýchova pre materské školy - Tvoríme model udržateľnej krajiny	€ 23 997	05/08 - 04/10	21
Ekoenergia Rajec	Energia v škole – energia doma	€ 33 536	02/09 - 11/10	25
Centrum environmentálnej a etickej výchovy ŽIVICA	Zelené školy	€ 96 114	02/09 - 12/10	43
Vydra – vidiecka rozvojová aktivita	V Čiernom Balogu sme ohľaduplní voči životnému prostrediu	€ 38 324	07/09 - 12/10	73
SPOLU: 34 PROJEKTOV		€ 2 379 723		

Vydala Nadácia Ekopolis.

Grafická úprava: Andrej Gašpar

Autori fotografií: fotografie k projektom – realizátori projektov, úvodné fotografie a obálka – Juraj Vysoký
Neprešlo jazykovou úpravou.

Rok vydania: 2010

Published by the Ekopolis Foundation

Design: Andrej Gašpar

Photos: project photos by the project realisators, cover photos & intro by Juraj Vysoký

Issued: 2010

www.ekopolis.sk

Publikácia bola vydaná v rámci projektu “Blokový grant Podpora environmentálnych mimovládnych organizácií pre trvalo udržateľný rozvoj” financovaného z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru, Nórskeho finančného mechanizmu a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

This publication was issued in the frame of the project “Block Grant Support for Environmental Non-governmental Organisations for Sustainable Development” financed from the EEA Financial Mechanism, the Norwegian Financial Mechanism and the state budget of the Slovak Republic.

www.eeagrants.org

www.eeagrants.sk